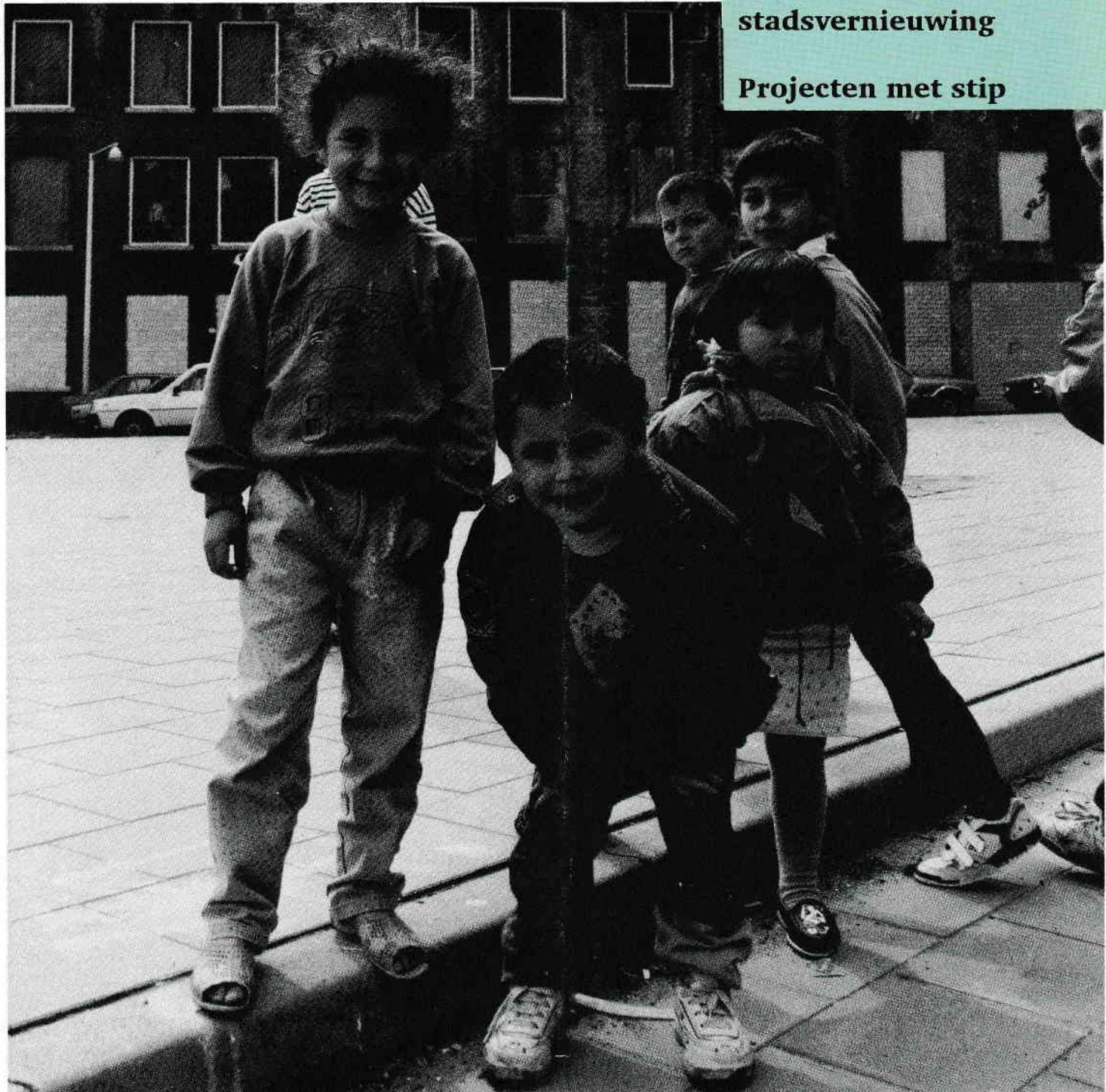

Steiger

Vakblad voor de
Rotterdamse wijken 92-2

INHOUD:

Turkse bewoners in
Oleanderbuurt
organiseren zich

Bewonersorganisaties,
huurders en
woningbouwcorporaties

Wijkbeheer in discussie

Scenario's voor
stadsvernieuwing

Projecten met stip

In dit nummer:

Turkse bewoners in Oleanderbuurt organizeren zich

Het project FILIZ (Turks voor "nieuwe loot") in Oud Zuid leidt tot andere aanpak van het migrantenopbouwwerk en nieuwe verhoudingen tussen bewonersorganisaties en zelforganisaties. Johan Janssens.

Informeren, motiveren en signaleren

"Schakelwerk" vervult voor migranten een brugfunctie naar scholing en werk. Anne van Veenen

Veilige Provenierswijk

"Het is kennelijk minder erg om een auto open te breken in een verpauperde buurt dan in een keurig net onderhouden wijkje." Aad van der Graaf

THEMA

Bewonersorganisaties, huurders en woningbouwcorporaties

Gaan bewonersorganisaties zich meer bezig houden met behartiging van huurdersbelangen? Welke consequenties heeft dat voor organisatiepatronen en relaties met woningbouwcorporaties?

Huurderswerk bij bewonersorganisaties

Jan Willem Kluit over bewonersorganisaties en Patrimonium Woningstichting.

Woonconsumenten en bewonersorganisaties

Naast bewonersorganisaties dienen zich huurdersorganisaties aan en organisaties van ouderen en migranten. Jaap Pleeging

Kwaliteitspanel

Zo'n 20 belangenorganisaties vormen een panel dat de kwaliteit toetst van openbare dienstverlening. Erik Lindenburg

THEMA

WIJKBEHEER IN DISCUSSIE

De besprekking van de brochure "Denkend over beheer" door Arnold Reyndorp in het vorige nummer van Steiger heeft reakties opgeroepen.

Beter een tafel op de grond dan tien in de lucht

Wijkbeheer tegen desintegratie. Ineke Bakker, beheermanager West

Maartse buien en samenlevingsopbouw

Op wijknivo zijn afspraken te maken over hoe je met elkaar en met je omgeving omgaat. Sjaan Schaap en Petra van den Berg.

Wijkbeheer is een vak

Rein Boersma, medewerker van de dienst Gemeentewerken, bepleit een bedrijfsmatiger aanpak.

Winst voor allen

Beheer vraagt nieuwe relaties tussen bewoners en gemeentelijke diensten. Eric de Ceuster, medewerker bestuursdienst en Henk Huitink, medewerker projectbureau Sociale Vernieuwing.

Oude Westen leert van buiten

Taalles wordt in het Oude Westen gecombineerd met het leren kennen van de wijk en van elkaar. Yvonne Koop

Scenario's voor stadsvernieuwing

De huidige stadsvernieuwingsplannen leiden tot herhuisvesting op grote schaal. Maar waarheen? Nicol van Twillert

Vrije vestiging

Maaike Vaes, medewerker van RADAR, over de recente diskussie over de huisvesting van migranten.

Kort nieuws

Sociale Vernieuwing : projecten met stip. Wijkschoonmaakbedrijven rukken op . Presentatie speelplaatsen-plannen.

STEIGER

STEIGER is een uitgave van het Rotterdamse instituut bewonersondersteuning (Rio).

STEIGER beoogt als 'vakblad voor de Rotterdamse wijken' een bijdrage te leveren aan de uitwisseling van ervaringen, werkwijzen en ideeën. Het blad bericht over bewonersinitiatieven, georganiseerde belangenbehartiging en de beroepsmatige ondersteuning daarvan. Daarnaast levert STEIGER analyses van ontwikkelingen in beleid en bijdragen aan de meningsvorming.

Hoofdredacteur

Anne van Veenen

Eindredactie en vormgeving

Erik Lindenburg

Redactieraad

Nel ten Boden, Jaap Pleeging, Johan Janssens, Rob Siebeling

Medewerkers

Aad van der Graaf, Johan Janssens, Jan Willem Kluit, Yvonne Koop, Ton Koppegens, Nicol van Twillert.

Secretariaat en DTP-produktie

Jacqueline Suykerbuyk

Fotografie omslag

Dick Sluyter

oplage: 1500 stuks

Aan dit nummer werkten mee:

Cemile Sezer, Fevzi Karaca, Hetty Zegers, Zeki Ozkirim, Driss Tabghi, Wilma Hagen, Elske Geleedst, Gerard Nijsen, Mies van Marrewijk.

Copy-right en beeldmateriaal

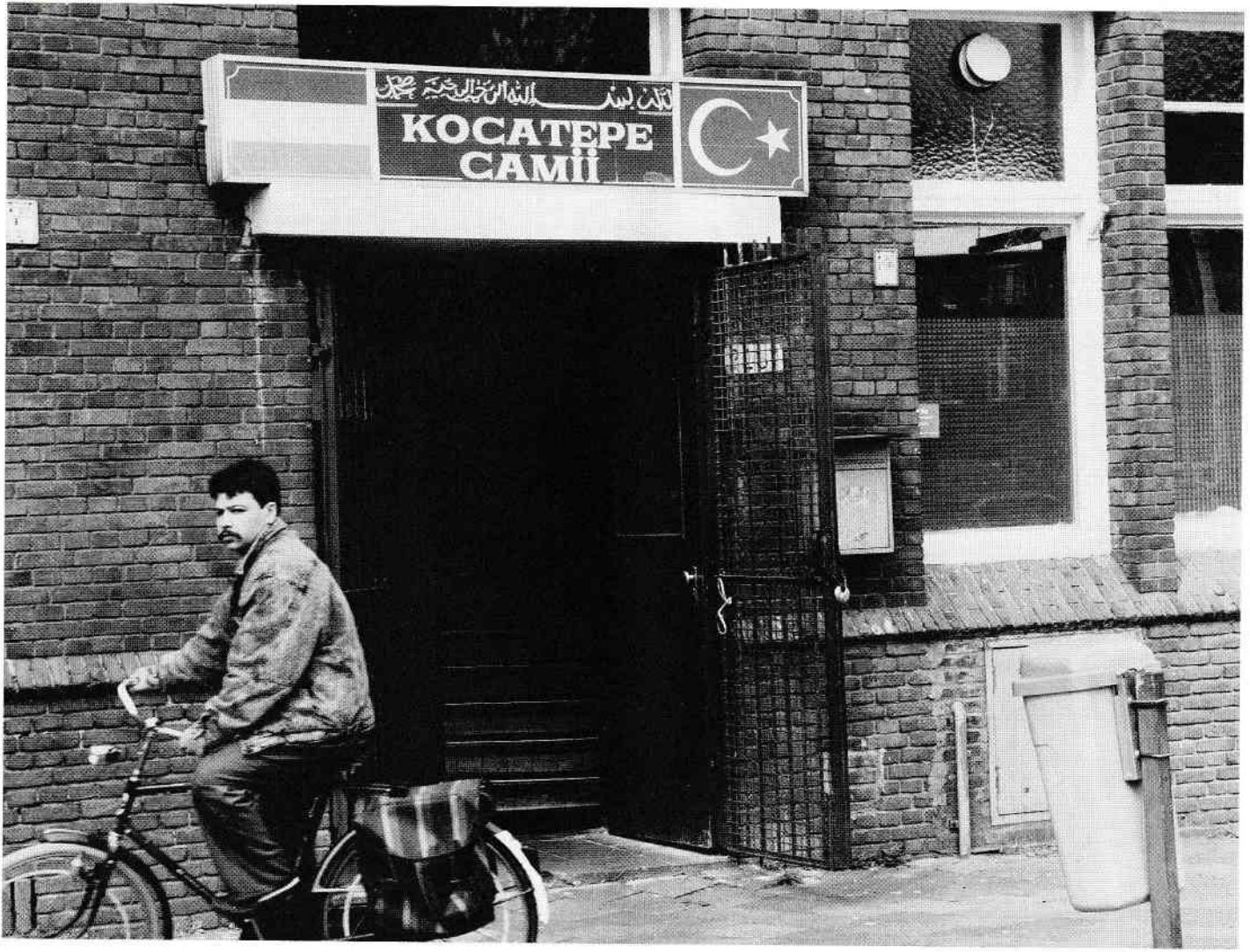
Teksten kunnen geciteerd worden wanneer de bron vermeld wordt en uitsluitend na toestemming van het Rio. Ook is het niet toegestaan tekening en foto's uit dit blad over te nemen zonder toestemming van het Rio.

Prijs van Steiger

Steiger kost per nummer f 3,50. Een abonnement kost f 12,50 per jaar.

Uitgever:

Rotterdamse instituut bewonersondersteuning (Rio), Kortenaerstraat 1, 3012 VB Rotterdam.
Telefoon 010-4110333.

FILIZ op Oud Zuid

Turkse bewoners in Oleanderbuurt organiseren zich

Contacten opbouwen met Turkse bewoners om hun invloed op stadsvernieuwing, buurtbeheer en welzijn te vergroten. Dat is de taak van het project FILIZ dat medio 1990 op Oud Zuid in de Slaghekbuurt (Hillesluis) en Oleanderbuurt (Bloemhof) van start ging. Het opbouwwerk voor Turkse migranten werd daarvoor, voorlopig voor twee jaar, uit de algemene bewonersorganisaties 'getild' en ondergebracht in het categoriale en bovenwijkse FILIZ. Het is een nieuwe poging van de betrokken bewonersorganisaties en het Rio om migranten, met name Turkse, een stem te geven op Oud Zuid. Binnenkort vindt de evaluatie van FILIZ -Turks voor een nieuw takje- plaats.

Cemile Sezer en Fevzi Karaca zijn twee van de drie migrantenopbouwworkers die bij FILIZ werken. Beiden genieten van de mogelijkheden die FILIZ hen biedt. "Samen met collega's", zegt Cemile, "kan ik mij nu voluit concentreren op methodes om met Turkse bewoners in contact te komen en te achterhalen wat zij belangrijk vinden. We zijn zelfstandig en worden in

onze contacten niet meer belemmerd door andere agenda's waarmee we rekening moeten houden". Ook Fevzi vindt dat belangrijk: "We kunnen daardoor andere partijen, ook bewonersorganisaties, beter aanspreken op wat Turkse migranten belangrijk vinden. Omdat we bovenwijs zijn, kunnen we ook goed pleiten voor meer samenhang in het werkgebied

dat door migranten als één leefgebied wordt ervaren". Hetty Zeegers (coördinator) stipt volledigsheidshalve nog even de positie aan: "FILIZ is weliswaar zelfstandig, maar in het zogenaamde afstemmingsoverleg worden beleid en programering met de bewonersorganisaties kortgesloten. Het Rio tenslotte draagt de eindverantwoordelijkheid voor het project en bewaakt de voortgang."

Zwederbinnenterrein

"Contacten leggen, zeker met Turkse vrouwen, is arbeidsintensief", zegt Cemile wanneer ze vertelt over het Zwederbinnenterrein, gelegen in een bouwblok van circa 100 woningen in de Oleanderbuurt en gedeeltelijk gerenoveerd. FILIZ raakt bij dit project betrokken als de Bewonersorganisatie Bloemhof (BOB) na de renovatie met de bewoners een plan voor dit binnenterrein wil maken. De BOB vreesde dat de omwonenden, de toekomstige gebruikers, anders afgescheept zouden worden met een goedkoop en mager planntje van de gemeente. Voorop stond het idee om er een semi-openbaar speelplaatsje van te maken om zo ook iets te doen aan het tekort aan speelmogelijkheden in de Oleanderbuurt. Maar hoe peil je wensen en meningen in een blok waar meer

dan 90% van de bewoners turks is? Hoe betrek je ze erbij? Fevzi: "Samen met de BOB hebben we daar toen een traject voor uitgezet. Een diapresentatie met voorbeelden uit de stad moest de discussie in het blok losmaken. Een extern bureau zou later wensen en ideeën in een inrichtingsplan moeten omzetten. En tenslotte moet er ook een beheeropzet met veel zelfbeheer ontwikkeld moeten worden. Bij elke stap zouden we apart mannen en met name vrouwen betrekken. FILIZ zou zorgen voor het leggen en onderhouden van de contacten."

Zelfs onderlinge discussie

Cemile: "Kontakten opbouwen met de Turkse vrouwen was heel belangrijk. Zij zijn straks met hun kinderen de voorname gebruikers. Turkse mannen bemoeien zich niet zo met hun kinderen en zullen dus ook minder op het binnenter-

rein komen. Maar door de positie van de vrouw in de Turkse cultuur is het niet altijd eenvoudig om met hen in contact te komen. Algemene bijeenkomsten zijn bijvoorbeeld niet een goed middel. Er is een gescheiden leefwereld. Vrouwen willen of mogen niet samen met mannen. Je ziet of hoort ze niet op deze bijeenkomsten." Niettemin begint het project in het Zwederblok met een algemene dia-avond waarop inderdaad vooral mannen afkwamen. Fevzi legt uit: "Met hen werd alles besproken en tenslotte propageerden we het idee om apart met hun vrouwen over het binnenterrein te praten: 'We kunnen hier als mannen veel praten, maar de praktijk is heel anders. De vrouwen zullen op de speelplaats komen met hun kinderen. We willen graag ook hun mening horen en we hebben een vrouwelijke collega die met hen kan praten'. De mannen stemden in en zegden toe het thuis alvast

te vertellen. Dat was het startsein om ook de vrouwen erbij te betrekken."

Cemile: "Bijeenkomsten en veel huisbezoeken speelden een belangrijke rol om met de vrouwen in contact te komen. Gaandeweg zag je tijdens de huisbezoeken dat vrouwen en mannen, beiden goed geïnformeerd, zelfs in onderlinge discussie raakten over het binnenterrein. Dat zie je niet veel. Nee, er is geen vaste vrouwengroep ontstaan, maar meer een netwerk van contacten in het blok dat alles rond het binnenterrein nauwlettend volgt en aan de bel hangt als er iets onduidelijks is." Het inrichtingsplan voor het speelplaatsje is inmiddels afgelond. Fevzi: "Het idee van een semi-openbaar speelplaatsje is uitgewerkt. Op verzoek van vrouwen spelen de kinderen tot 7 jaar gescheiden van de wat oudere koters. Anders worden de kleintjes weggedrukt. Ze wilden ook een huisje op het speelplaatsje. Daar zit een WC en een kraan in en je kunt er spullen in opslaan. Dat vonden ze wel zo handig en het voorkomt veel heen en weer geloop. De gemeente rekent op dit moment het plan uit en binnenkort zullen de onderhandelingen over het plan beginnen". Ondertussen gaan de discussies in het Zwederblok over het toekomstig beheer. Cemile: "Vrouwen hadden inmiddels zo'n band met het speelplaatsje gekregen dat ze een vereniging wilden oprichten om het zelf te beheren. Maar ze ontdekten al snel dat ze die kar niet alleen konden trekken. Er wordt nu gedacht aan een werkgroep voor bewonerstoezicht en aan contributie om iemand te kunnen betalen die kleine reparaties verzorgt, het hek open en dicht doet en allerlei hand- en spandiensten verricht."

PRIKKELEN BIJ PROJECTEN

Hetty: "FILIZ wordt veel ingeschakeld in de projecten van bijvoorbeeld bewonersorganisaties. Alvorens in zee te gaan, wordt eerst de vraag onder de loep genomen. Wat wil jullie precies bereiken? Hoe willen jullie Turkse bewoners invloed geven en waarin? Als dat duidelijk is, dan worden, vaak per fase in het project, onze taken zoals leggen van contacten, peilen van behoeften, een bijeenkomst organiseren zo helder mogelijk benoemd. Deze werkwijze, die staat of valt bij een onafhankelijke positie, prikkelt wijkorganisaties om heel scherp te formuleren wat ze willen met migranten in een project. Het voorkomt dat dat als probleem weggeschoven wordt naar een migrantenopbouwwerker of, nu dan, naar FILIZ."

Opbouwen onderhandelingspartner

Een tweede methode waarmee FILIZ Turkse bewoners op Oud Zuid een positie tracht te geven, is door hun eigen organisaties te versterken. Op termijn verwacht Hetty dat daar de meeste tijd in zal gaan

EEN LEEFWERELD OP OUD ZUID

Delen van Bloemhof, Afrikaanderwijk en Hillesluis vormen samen één leefgebied van de migranten op Oud Zuid. Ze onderhouden in dit gebied intensieve relaties met elkaar en hebben eigen, buurtoverstijgende netwerken en organisaties.

Het leefgebied wordt getypeerd door een toenemende concentratie migranten. Dat gaat gepaard met de opkomst van etnisch, veelal grijs ondernemerschap en zogenaamde 'zwarte' scholen.

Er is veel stadsvernieuwing gaande die een omvangrijke herhuisvesting naar aangrenzende buurten tot gevolg heeft, waar vervolgens sprake is van een toenemende intolerantie naar buitenlanders.

De maatschappelijke positie van de migranten kenmerkt zich door lage scholing, gering inkomen, en veel langdurige werkloosheid. Er is nog een andere belangrijk kenmerk: hun beperkte betrokkenheid bij en invloed op (beleids)ontwikkelingen in dit gebied.

FILIZ richt zich op dit leefgebied en met name waar het gaat om de Turkse migranten, de grootste groep. Het werkgebied bestrijkt overigens niet het gehele leefgebied op Oud Zuid, doordat de Afrikaanderwijk geen faciliteiten kon inbrengen in het project.

zitten. "Al eerder probeerden Turkse zelforganisaties een platform op te richten om, zoals dat genoemd werd, samen een vuist te maken op Oud Zuid. Hun grief was dat de belangen van Turkse bewoners in beleidsdiscussies zoals over de toekomst van de Oleanderbuurt er nauwelijks aan te pas konden. Het initiatief kwam echter niet uit de verf. Maar het leerde wel dat zelforganisaties, die allen over een flinke achterban beschikken, zich sterker dan voorheen op de buitenwereld richten en verantwoordelijkheden wilden dragen in de aanpak van de problemen op Oud Zuid. Men wil meer doen dan het organiseren van bijvoorbeeld sociaal-culturele activiteiten voor Turkse bewoners." Vanaf januari ondersteunt FILIZ een hernieuwde poging om een Turks Platform op te richten. "Daaraan ten grondslag ligt dat de BOB, na veel interne discussie, haar centrale positie in de buurt wilde delen en daarnaar wilde handelen. Dat is een unieke stap voorwaarts. Het schept ruimte in de wijk voor een Turks Platform als een aanspreekbare onderhandelingspartner", aldus Hetty die op termijn Hillesluis dezelfde kant op ziet gaan. Fevzi: "Na een uitgebreide gesprekronde door FILIZ hebben zeven zelforganisaties ingestemd met een hernieuwde poging, zij het onder de nodige voorwaarden en aarzelingen. Of zo'n platform kans van slagen heeft, hangt af of de zelforganisaties nu wel hun onderlinge concurrentie, voortkomend uit politieke, religieuze en andere verschillen, kunnen laten va-

ren. Daarnaast is organisatie-ontwikkeling nodig. Als je deelneemt aan zo'n platform moet je bijvoorbeeld terugkoppelen naar je achterban en moet je kader hebben. Je kunt dus niet haastig een platform oprichten, dat is gebleken. FILIZ start binnenkort een programma om samen met de zelforganisaties stap voor stap het platform verder uit te werken op basis van gemeenschappelijke standpunten over stadsvernieuwing, beheer en welzijn. Verschillen zetten we voorlopig weg als knelpunten die later aan de orde komen. En elke stap kan vergezeld gaan van scholing."

Op elk bordje

"Het zal moeilijk zijn, maar ik denk dat Oud Zuid een sterke Turkse onderhandelingspartner krijgt", stelt Fevzi. Hetty Zee-

gers houdt nog even een slag om de arm: "Het kan zijn dat aan het eind van de rit geconcludeerd wordt dat zelforganisaties toch te weinig gemeenschappelijk hebben om een platform te vormen. Dan moet er iets anders bedacht worden op Oud Zuid." Daar zal FILIZ dan bij zijn want de bewonersorganisaties Bloemhof en Hillesluis hebben al te kennen gegeven dat FILIZ in de afgelopen twee jaar een waardevol instrument is gebleken en voortgezet moet worden. "Het leuke is dat FILIZ er voor zorgt dat migranten zelf hun belangen en wensen duidelijker op het bordje van de wijkorganisaties leggen", aldus Zeegers.

TURKSE ZELFORGANISATIES OP OUD ZUID

De turkse zelforganisaties die op Oud Zuid die betrokken zijn bij de oprichting van een Turks Platform zijn:

- * Kocatepe Moskee, gevestigd in de Afrikaanderwijk.
- * Fatih Moskee, gevestigd in Hillesluis.
- * Stichting Birlik (eenheid), gevestigd in Bloemhof. Deze zelforganisatie kent sinds kort een vrouwengroep die Safak heet..
- * CONCA, Turks Islamitische Kulturele Jongeren Vereniging (TIKJV), Bloemhof.
- * Turkse Werkgroep Hillesluis
- * Anatolische Jongeren Vereniging (AJR), gevestigd in Bloemhof.

De zelforganisaties verschillen onderling sterk qua religieuze en politieke doelstelling en doelgroepen. Desondanks organiseert elke zelforganisatie in meer of mindere mate ook activiteiten op het gebied van sociaal-kultureel werk, sport en voorlichting. De organisaties hebben een bereik van enkele tientallen tot vele honderden turkse bewoners op Oud Zuid.

SCHADELWERK

Informeren, motiveren en signaleren

"Het belangrijkste is om het gevoel te overwinnen dat het niet lukt, dat het toch niets wordt. Vaak hebben migranten al vele malen hun neus gestoten", zegt Zeki Ozkirim, Turks migrantenopbouwwerker in Deelgemeente Noord. Hij doet evenals Driss Tabghi, zijn Marokkaanse collega, werkzaam in Charlois, mee aan het project Schakelwerk van het Rio. Doel is te schakelen tussen instellingen voor scholing, werkervaring en arbeidsbemiddeling, en groepen migranten zonder werk.

Migranten weten vaak onvoldoende de weg, en evenals veel andere deelnemers haken ze ook vaak weer snel af bij schoolsprogramma's. Migrantenopbouwwerkers kunnen hen vanuit een vertrouwensrelatie motiveren en op weg helpen. Ze werken daarbij nauw samen met de werkgelegenheidscoördinatoren en in de komende tijd zullen de banden worden aangehaald met de Wijkwerkcentra, de 8 decentrale loketten voor scholing en bemiddeling van het Regionaal Bestuur Arbeidsvoorziening.

In het werkgebied van Zeki Ozkirim, Provenierswijk, Liskwartier en Bergpolder, zijn er van de 2700 werklozen ruim 700

van niet-Nederlandse afkomst. Daarvan zijn 200 Turks en 130 Marokkaans. Zeki startte in 1991 met het zo precies mogelijk in beeld brengen van deze groepen en met het leggen van contacten. Het migrantenopbouwwerk in Noord zit samen met de werkgelegenheidscoördinator onder één dak. Daarnaast bestaan er nauwe samenwerkingsrelaties met bewonersorganisaties, buurthuizen, jongerenwerk, en het migrantenoverleg tussen migrantenwerkers van de wijkinstellingen. Belangrijke samenwerkingspartners zijn verder de twee moskeeënverenigingen en de jongerenvereniging van de moskee. "Het was niet moeilijk om contacten te leggen", vertelt Zeki. "Je gaat naar het vrijdagmiddag

gebed in de moskee, en daarna blijf je natteren. Ik heb affiches gemaakt met het adres van het migrantenopbouwwerk en de spreekuren. De imam heeft bekend gemaakt dat ze bij mij terecht kunnen voor informatie over scholing en werk."

Samen met de moskee, de jongerenvereniging en het migrantenoverleg organiseerde Zeki voorlichtingsbijeenkomsten met het Arbeidsbureau, Scholing/Rotterdam Werkt en de banenpool waar zo'n 35 mensen op af kwamen. Een volgende stap is het voeren van individuele gesprekken om na te gaan wat de mogelijkheden en problemen zijn. De gegevens worden bijgehouden op standaardformulieren die in het project worden gebruikt. Bij verwijzingen worden verwijskaarten gebruikt van Schakelwerk om terugmelding en voortgangsbegeleiding mogelijk te maken. In 1991 werden door Zeki ruim 30 van dergelijke gesprekken gevoerd.

Vertrouwenspersoon

Voor Driss Tabghi waren scholing en werk geen nieuw aandachtsveld. Hij was eerder betrokken bij werkgelegenheidsprojecten (een fietsenmakerij en een restaurant) in Charlois. Samen het Centrum de Heuvel zette hij een arabische drukkerij op, als onderdeel van een landelijk project 'Migranten en grafische industrie'.

"Schakelwerk is belangrijk", vindt Driss. "Het maakt duidelijk, ook naar andere in-

stanties, welke bijdrage het migrantenopbouwwerk kan leveren op dit terrein." De ervaringen uit de ruim 50 gesprekken die Driss in 1991 voerde leidden hem tot de conclusie dat verwijzing en bemiddeling naar scholing en vorming voorlopig belangrijker zijn dan directe bemiddeling naar werk.

Het leggen van contacten met de mensen waarom het gaat was geen probleem. Het migrantenopbouwwerk in Charlois heeft 7 jaar geleden gekozen voor een directe samenwerking met de Marokkaanse Culturele Vereniging, die beschikt over eigen ruimte en een uitgebreid programma van sociaal-culturele activiteiten. Door zijn intensieve contacten met de vereniging is Driss een vertrouwenspersoon geworden voor veel Marokkaanse gezinnen en jongeren in Charlois. Daarnaast houdt hij tweemaal per week spreekuur bij de bewonersorganisaties van Oud Charlois en de Tarwewijk en is hij betrokken bij het jongerenoverleg Charlois van de vereniging, moskee en buurthuizen dat zich richt op moeilijk bereikbare groepen jongeren. De werkzaamheden voor Schakelwerk, waaraan acht uur in de week wordt besteed, maken een integraal onderdeel uit van de rest van het werk.

Scholing en vorming

Ongeveer de helft van de verwijzingen van Driss voert naar taalcursussen. Naast basiseducatie in de wijk wordt verwezen naar intensieve taalcursussen van de Rotterdamse Taalschool met na een jaar de mogelijkheid voor het volgen van een vakopleiding, en naar de Rotterdamse Avondschool. De RAS is een goede mogelijkheid voor nieuwkomers, mensen die naar Nederland komen in het kader van gezinsvorming. Zij hebben vaak een betere opleiding dan de eerste generatie mi-

granten. Na een opleiding bij de RAS kunnen ze verder studeren.

Verder wordt verwezen naar het Centrum voor vakopleidingen, o.a. in verband met een wervingscampagne in het Rijnmondgebied voor de metaal. Heel belangrijk is dat enkele Marokkaanse jongeren de weg gevonden hebben naar de politie-opleiding in Amsterdam. Driss benadrukt dat dit nooit was gelukt zonder de vertrouwensrelatie met de Marokkaanse gemeenschap in Charlois.

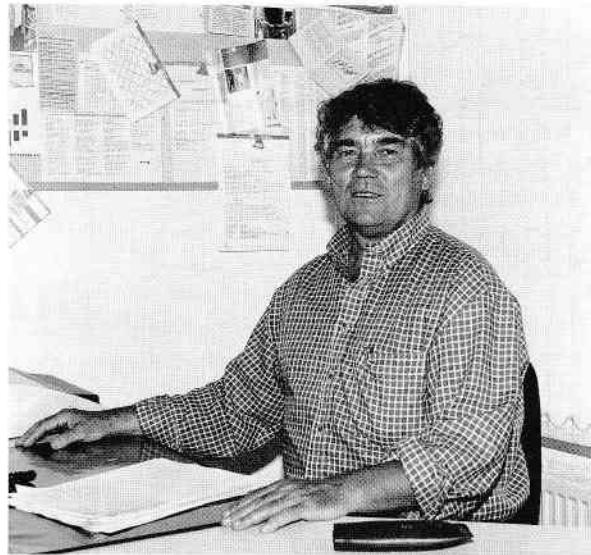
Inkomensachteruitgang

Vier mensen hebben werk gevonden in de banenpool, o.m. als beheerder bij de moskee en bij de Marokkaanse Culturele Vereniging. Een probleem is de inkomensachteruitgang die voor kostwinners kan optreden. "Daar heb ik het moeilijk mee. Twee mensen zijn nu slechter uit dat als ze zouden werken met behoud van uitkering, ondanks de belofte dat ze netto gelijk zouden blijven. In het eerste jaar valt kwijtschelding weg van zuiveringlasten, onroerend goedbelasting en reinigingsrechten, zo'n 400 a 500 gulden per jaar. In het tweede jaar werd ook de individuele huursubsidie met zo'n 100 gulden per maand verlaagd. De banenpool is zo alleen interessant voor alleenstaanden."

In vier gevallen kon direct via het Arbeidsbureau worden bemiddeld naar werk (in de schoonmaak en het slachthuis). Onder jongeren bestaat veel interesse voor uitzendwerk. Ze willen liever geld verdienen dan een opleiding volgen. "Vaak is dat een doodlopende weg. Ze krijgen contracten van een halfjaar en zwaar en smerig werk. Na dat halfjaar zijn ze terug bij af."

Voorbeelden

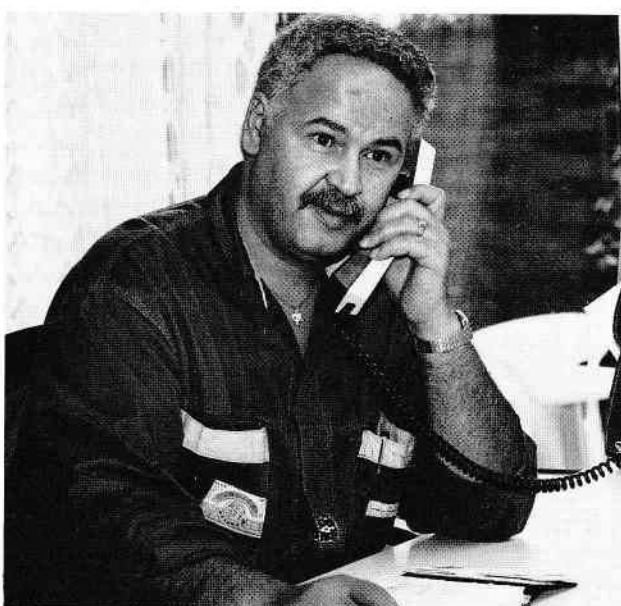
Knelpunt is, constateren Zeki en Driss, de onvoldoende capaciteit voor intensieve taalcursussen. De ervaringen met het Project Integratie Nieuwkomers, P.I.N., dat nieuwkomers direct na aankomst ontvangt, zijn positief. Vroeger gingen twee, drie jaar verloren na aankomst in Nederland, nu wordt deze groep direct de mogelijkheid voor een intensieve taalcursus en oriëntatie geboden.

Zeki Ozkirim

Belangrijk voor de ondersteunende rol van het migrantenopbouwwerk is dat de terugmelding vanuit de scholingsinstellingen over de voortgang van de mensen die zijn doorverwezen verbetert. "Ze verdwijnen nu vaak in de vrije natuur", zegt Driss. Nauwere samenwerking met de wijkwerkcentra biedt daartoe mogelijkheden. In Noord is deze samenwerking tussen werkcentrum en welzijnswerk formaliseerd in een overeenkomst waarin de bijdragen en inspanningen van migrantenopbouwwerk, buurthuizen, bewonersorganisaties e.a. zijn vastgelegd.

Zijn ze aangelopen tegen discriminatie op de arbeidsmarkt? Zeki vindt dat niet het goede woord. Maar hij vraagt zich wel af of er soms niet te hoge eisen worden gesteld waardoor migranten afvallen. Een voorbeeld is het project buschauffeurs. Twee mensen werden afgewezen omdat ze onvoldoende Nederlands zouden spreken. Ze volgen nu een cursus bij de basiseducatie. Na een halfjaar gaan ze het nog een keer proberen. Bij de Spoorwegen werden conducteurs gevraagd. "Ik heb enkele mensen geholpen bij het schrijven van een brief", zegt Zeki. "Ik weet dat ze bij de Spoorwegen ook rangeerders vragen en schoonmakers, maar deze mensen hebben helemaal geen antwoord gehad op hun brief."

Driss Tabghil

Het organiseren van huurders en behartiging van huurdersbelangen heeft nooit een centrale plek gehad in de activiteiten van de Rotterdamse bewonersorganisaties. Met de overgang van stadsvernieuwing naar het beheertijdperk komt daar verandering in. Een reeks bewonersorganisaties heeft inmiddels een convenant gesloten met corporaties waarin overleg wordt geregeld over beheer en onderhoud van woningen. De bewonersorganisatie treedt daarin op als vertegenwoordiger van de huurders in de wijk.

Jan Willem Kluit beschrijft het huurderswerk van 4 bewonersorganisaties in Noord die een convenant afsloten met Patrimonium Woningstichting PWS. De bewonersorganisaties boeken resultaat bij individuele hulpverlening, via contacten met de wijkkantoren van de corporatie. Verder fungeren de bewonersorganisaties vooral als zaakwaarnemer. Ze investeren tot nu toe nog niet in de organisatie van huurders. Op het (bovenwijken geformuleerde) beheerbeleid van PWS hebben ze weinig invloed.

Bewonersorganisaties, huurders en woningbouwcorporaties

Er kan dus nog veel verbeterd worden aan de belangenbehartiging van huurders. Daarvoor is een grotere investering nodig van bewonersorganisaties en effectievere samenwerkingsvormen op het bovenwijken niveau waarop de corporatie opeert.

Jaap Pleeging constateert dat bewonersorganisaties niet het alleenvertoningsrecht hebben richting corporaties. Er dienen zich huurdersorganisaties aan, en categorale organisaties van ouderen, migranten e.a. Om een duidelijke positie te verwerven zullen een aantal fundamentele vragen rond wo-

ningbeheer beantwoord moeten worden in de komende tijd. Voor welke belangen komen bewonersorganisaties op, b.v. bij de gedifferentieerde huurverhogingen die voor de deur staan? Op welk niveau (complex en wijk, corporatie, stedelijk niveau) wordt belangenbehartiging georganiseerd? Welke verantwoordelijkheden willen bewonersorganisaties nemen?

De bijdragen van Kluit en Pleeging zijn de aftrap voor een discussie die in de komende nummers van Steiger zal worden voortgezet.

Zaakwaarnemers

Huurdersbelangenbehartiging in vier PWS-wijken in Rotterdam-Noord

In Rotterdam loopt de belangenbehartiging van huurders en de participatie van huurders in het woningbeheer in het algemeen via de bewonersorganisaties in 'de wijken.' Daarmee neemt Rotterdam in Nederland een vrij unieke positie in. Uniek, omdat deze vorm van huurdersbelangenbehartiging via wijkgebonden bewonersorganisaties in de rest van het land eigenlijk nauwelijks voorkomt. Buiten Rotterdam is de belangenbehartiging van huurders meestal een zaak van corporatiegerichte huurdersorganisaties. Deze huurdersorganisaties zijn doorgaans wel opgebouwd uit allerlei 'bewonerscommissies' op complex-, buurt-, of wijkniveau maar zij bundelen hun krachten vooral op het hoogste niveau, dat van de

corporatie. In Rotterdam betekent belangenbehartiging van huurders vooral 'belangenbehartiging van huurders in een bepaalde wijk.'

Wat levert deze aanpak op voor een huurder die zijn belangen behartigt ziet door een wijkgebonden bewonersorganisatie? In dit stuk wordt op die vraag ingegaan aan de hand van ervaringen in de wijken in noord met Patrimonium Woningstichting. Het gaat daarbij om de bewonersorganisaties van de Agniesebuurt, van Crooswijk, het Oude Noorden en de Provenierswijk.

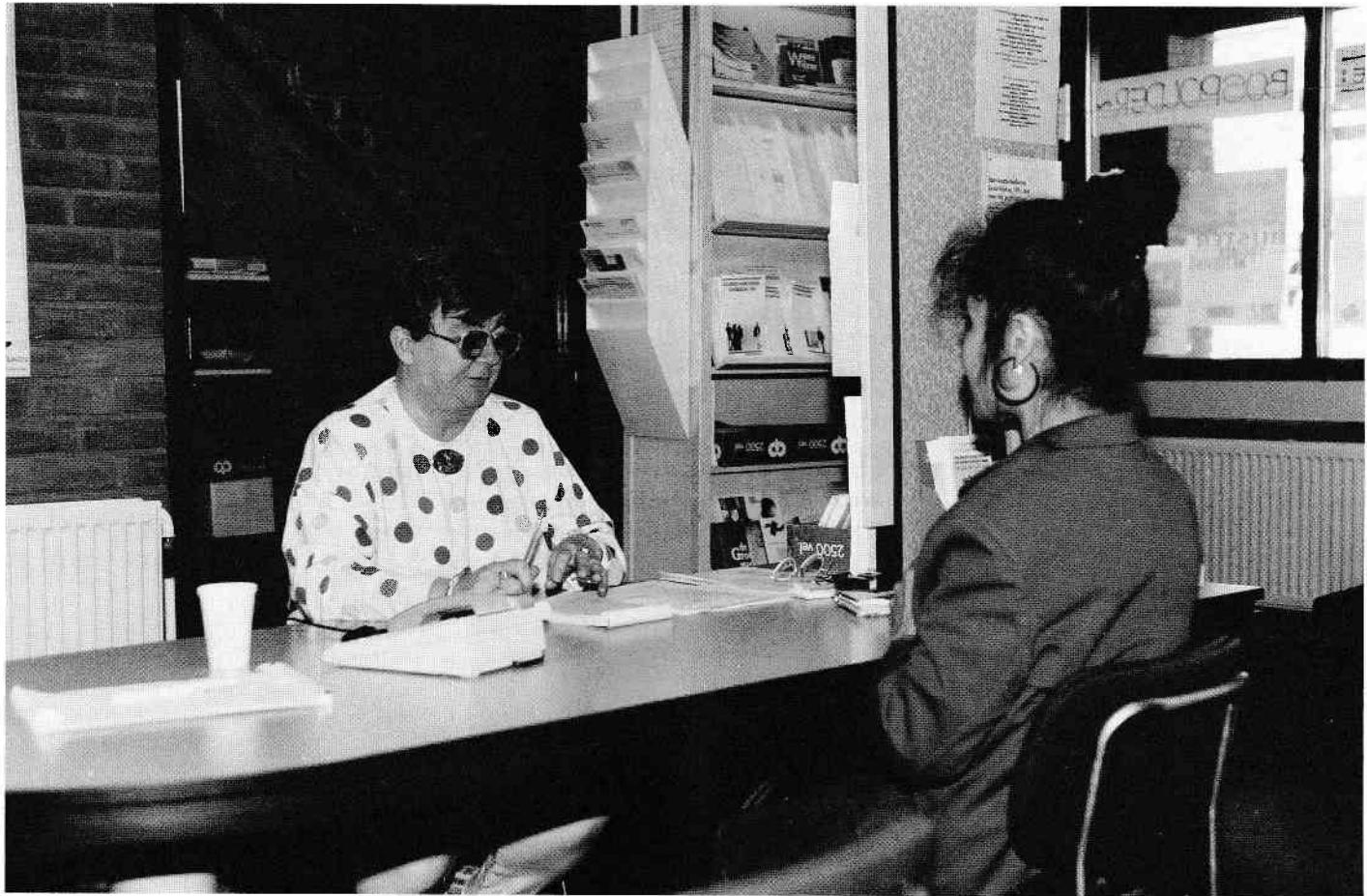
Convenant

Bewoners die invloed willen uitoefenen op het beheer en beleid van PWS moeten

dit doen via de bewonersorganisatie van de wijk waarin zij wonen. In Crooswijk en het Oude Noorden is dit ook explicet zo vastgelegd in convenanten tussen PWS en de betreffende bewonersorganisaties, in de Agniesebuurt en de Provenierswijk is dit niet vastgelegd maar is dit wel de dagelijkse praktijk. In het convenant tussen PWS en de Bewonersorganisatie Oude Noorden (BON) dat in 1989 is afgesloten staat het als volgt:

"Dit convenant sluit uit dat PWS zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de BON regelingen overeenkomst met andere woonconsumentenorganisaties of huurdersvertegenwoordigingen voor zover het gebied onder artikel 1 betreffende (=het Oude Noorden). In het geval dat andere huurdersvertegenwoordigingen of organisaties in het beheersgebied Oude Noorden zelf contact opnemen met PWS, zal PWS deze groeperingen in eerste instantie verwijzen naar de BON".

Een PWS-huurder die invloed wil uitoefenen op het beheer en beleid van PWS kan dit dus alleen doen via de bewonersorganisatie van de wijk waarin hij woont.

Dit vraagt uiteraard nogal wat van de bewonersorganisaties in deze wijken. Want het 'alleenrecht' om deze huurders te mogen vertegenwoordigen moet natuurlijk wel waargemaakt worden. Maken de bewonersorganisaties dit ook waar? Wat bieden zij de PWS-huurders in deze wijken?

Onderhouds- en serviceklachten

In de praktijk blijken de vier bewonersorganisaties PWS-huurders eigenlijk alleen op *wijkniveau* iets te bieden hebben. Dat heeft uiteraard alles te maken met het feit dat de betreffende bewonersorganisaties voornamelijk op dat niveau opereren en daar de nodige slagkracht kunnen ontwikkelen. Verder speelt ook mee dat PWS haar werkapparaat (onderhoudsdienst, woonmaatschappelijk werk, huisneester) voor een belangrijk deel gedecentraliseerd heeft naar wijkkantoren. Door deze combinatie van factoren zijn bewonersorganisaties voor huurders in principe een aantrekkelijke - want nabije - belangenbehartiger/bondgenoot. Maar de nabijheid van een 'belangenbehartigingsorganisatie' zegt natuurlijk nog niets over de kwaliteit van het gebodene. Hoe staat het daar mee?

Hoewel de bewonersorganisaties hierover geen cijfers beschikbaar hebben, lijkt het er op dat zij redelijk goed zijn in het oplossen van allerlei individuele problemen en vragen van huurders zoals onderhouds-

klachten, 'serviceklachten' en vragen over de woningtoewijzing etc. Op dit terrein hebben zij ook het nodige te bieden: laagdrempelige en regelmatige spreekuren, deskundige bewonersondersteuners en 'contacten' met de juiste personen bij de wijkkantoren van PWS.

Zaakwaarnemers

Daar staat weer tegenover dat zij veel minder sterk zijn in het organiseren van huurders voor belangenbehartigings- en beïnvloedingsdoeleinden, kortom in het opbouwen van een huurdersachterban. Geen van de vier bewonersorganisaties heeft 'zijn' PWS-huurders georganiseerd via - bijvoorbeeld - een fijnmazig netwerk van 'bewonerscommissies' op complex-, straat- of buurtniveau die bepaalde zaken in de gaten zouden kunnen houden en regelmatig naar 'boven' kunnen doorspelen. De bewonersorganisaties krijgen hun informatie vooral binnen via de huurspreekuren en van een kleine maar gemotiveerde groep van vrijwilligers die vaak al jarenlang actief is. Deze actieve vrijwilligers komen in de ene wijk wat meer voor dan in de andere (in Crooswijk en de Provenierswijk bijvoorbeeld weer wat meer dan in de Agniesebuurt en het Oude Noorden) en zijn doorgaans ook actief binnen andere werkgroepen van de bewonersorganisaties. Maar in het algemeen is de organisatie van huurders bij de bewonersorganisaties slecht verzorgd. Het ge-

volg is dat de bewonersorganisaties steeds meer als een soort 'zaakwaarnemers' gaan optreden. Dit is goed te zien in de overleggen tussen de bewonersorganisaties en de PWS-wijkkantoren. Dit wordt waargenomen door plaatselijke PWS-beroepskrachten en een bewonersondersteuner van de bewonersorganisatie die hierbij soms wordt bijgestaan door een paar PWS-huurders.

Corporatie-beleid

Worden structurele verbeteringen bereikt in het woningbeheer bij PWS? De indruk bestaat dat de bewonersorganisaties op dit gebied minder voor 'hun' huurders weten te bereiken dan bij de individuele hulpverlening. Het oplossen van een individuele vraag of klacht is blijkbaar één ding, daar vervolgens een structurele oplossing voor vinden en echt invloed uitoefenen op het beleid is weer heel iets anders. Dit geldt zeker voor zaken die het algemene beheerbeleid van PWS betreffen. Deze worden doorgaans ook niet op *wijkniveau* voorbereid maar op het hoofdkantoor. Gedacht moet dan worden aan zaken als de samenstelling en de prijs van de servicekosten, het verhuurbeleid van de corporatie (de inhoud van het huurcontract en de opzeggingsprocedure), het huurprijsbeleid (de jaarlijkse huurverhoging, huurharmonisatievoorstellen en huursomvoorstellen), de mutatie-procedures (hoe woningen opgeleverd moeten

worden, de procedure bij verhuizing, wijzigingen die door de huurder zijn aangebracht), het toewijzingsbeleid (de wijze van inschrijving en de informatie aan woningzoekenden) en het onderhoudsbeleid van PWS (de procedure bij klachtenonderhoud, het planmatig onderhoud). Op dit soort zaken hebben de bewonersorganisaties - en dus ook de huurders - nauwelijks of geen invloed. De bestaande convenanten van Crooswijk en het Oude Noorden regelen hier ook niets over.

In het algemeen kan trouwens wel gezegd worden dat de twee convenanten zeer procedureel van aard zijn. Er staat enorm veel in over posities, verhoudingen en wat te doen bij conflicten maar heel weinig over de concrete aanpak van het beheer in de twee wijken en over welke onderwerpen bewoners(organisaties) nu wel of niet mee mogen meepraten en waar dat dan moet gebeuren.

Belangenbehartiging

Er zijn ongetwijfeld allerlei redenen te bedenken, waarom de vier bewonersorganisaties hun belangenbehartigingstaak voor de PWS-huurders in hun wijk maar voor een deel waarmaken. Eén reden is ongetwijfeld de geringe hoeveelheid tijd die zij hieraan kunnen besteden en het ontbreken van een duidelijke opdrachtgever. De convenanten die de bewonersorga-

nisaties van Crooswijk en het Oude Noorden indertijd met PWS hebben afgesloten laten wat dat betreft teveel open. In die zin zouden de convenanten veel minder 'intentieverklaring' moeten zijn en veel meer 'prestatie-afspraak'. Zowel PWS als bewonersorganisaties hebben belang bij zo'n soort covenant en zijn dit verder natuurlijk ook verplicht tegenover 'hun' huurders.

Al met al leidt dit tot de conclusie dat er nogal wat mankeert aan de belangenbehartiging van huurders door deze bewonersorganisaties. Dit betekent echter nog niet dat het ook nooit iets zal worden met deze belangenbehartiging. Een voorwaarde is dan wel dat de bewonersorganisaties hiervoor tijd kunnen en willen vrijmaken. Het organiseren van huurders, het onderhouden van allerlei contacten en het inhoudelijk kunnen becommentariëren van allerlei beleidsvoornemens van corporaties vergt meer tijd, energie en kennis dan de bewonersorganisaties nu kunnen vrijmaken. Een effectieve vorm van belangenbehartiging houdt ook in dat de bewonersorganisaties een oplossing weten te bedenken voor zaken die het wijkniveau te boven gaan - en dat zijn al gauw heel wat zaken van beleid en beheer. Om echt effectief invloed te kunnen uitoefenen op het beheer en beleid van een corporatie is het absoluut noodzake-

lijk dat er ook iets op bovenwijkse niveau van de grond komt. Zo'n bovenwijkse vorm van samenwerking moet dan wel meer inhouden dan zo nu en dan een tot niets verplichtend overleg van een paar mensen uit de verschillende wijken waarna iedereen weer keihard terug rent naar zijn 'eigen' wijk. Wat dat betreft doen de bewonersorganisaties er goed aan meer over hun eigen wijksgrenzen heen te kijken en ook eens wat meer te gaan buurten bij huurdersorganisaties in de rest van het land die in het algemeen veel meer ervaring hebben met dit soort zaken dan de Rotterdamse bewonersorganisaties.

Jan Willem Kluit

Beïnvloeding van corporaties Woonconsumenten en bewonersorganisaties

Wie op het ogenblik probeert een overzicht te krijgen van de stand van zaken rond de invloed van bewoners en woningzoekenden op het werk van corporaties, komt in een verwarringe situatie. De situatie leek helder geregeld te gaan worden via de instelling van Wijk Overleggen Beheer (WOB) en het afsluiten van beheerconvenanten tussen bewonersorganisaties en corporaties. Maar zo simpel laten de overgang van grootschalige stadsvernieuwing naar beheer met verspreide bouwprojecten en een nieuwe ordening in de volkshuisvesting zich niet regelen.

Covenanten

De eerste convenanten lopen nu af en worden naarstig geëvalueerd. Vanuit corporaties wordt daarbij kritisch ingestoken. Zijn bewonersorganisaties op wijkniveau wel de aangewezen clubs voor het alleenrecht om die heterogene club huurders, bewoners en woningzoekenden te vertegenwoordigen? Staan er tegenover

de rechten en bevoegdheden die aan de organisaties worden toegekend wel de juiste verantwoordelijkheden en plichten. Worden corporaties niet teveel betrokken bij welzijns- en opbouwwerkzaken en zouden ze zich niet moeten richten op hele volkshuisvestelijke kerntaken?

Tegelijkertijd buitelen de vragen rond de WOB's over elkaar heen. Komt het accent niet vooral te liggen op een (vrijblijvend) ronde tafel rond "schoon, heel, veilig" terwijl het beheer en de exploitatie van woningen via de stedelijke prestatie-afspraken en het zelfstandige beleid van corporaties worden geregeld? Zijn wijkgerichte bewonersorganisaties straks nog wel de enige vertegenwoordiger van bewoners die aan die ronde tafel mogen aanschuiven en exclusief recht hebben op stadsvernieuwings- cq. volkshuisvestingsondersteuning?

Nieuwe spelregels

De huidige positie van bewonersorganisaties is altijd sterk gekoppeld geweest aan

de stadsvernieuwing. Met de intrekking van de Verordening Organisatie Stadsvernieuwing en het delegeren van de regelgeving rond bewonersorganisaties naar de deelgemeenten is de positie van bewonersorganisaties rond wonen en woningverbetering eigenlijk volstrekt open. Werden corporaties bij de stadsvernieuwing nog via de projectgroepen beïnvloed, bij het WOB ligt dit geheel anders. Nergens is formeel iets geregeld over de rol van corporaties binnen het WOB. Weliswaar komt er voor iedere corporatie een prestatie-afspraak Wijkbeheer, maar daarin wordt slechts gesproken over het afstemmen van de investeringsstromen in de woonomgeving en in de woningen. Over het participatiebeleid wordt slechts gezegd dat huurders en bewoners worden betrokken bij het maken van een corporatieplan.

Verder wordt de landelijke regelgeving gericht op versterking van de positie van huurders van belang. De komende tijd gaat de Commissie huurder-verhuurder

aan de slag om de positie van huurders en woningzoekenden vast te leggen, als onderdeel van het Besluit Beheer Sociale Huursector (BBSH) dat in 1993 de bestaande spelregels van corporaties (BTIV) moet vervangen.

Organisatievormen

Zoals gezegd hebben bewonersorganisaties traditioneel een positie t.o.v. corporaties. Dat wil niet zeggen dat zij de enige organisatievorm zijn. Een kleine bloemlezing van mogelijke woonconsumenten organisatievormen.

● 1. Territoriale organisaties:

- a) bewonersorganisaties op buurt- en wijkniveau, brede inzet waaronder huisvesting
- b) huurdersorganisaties op complex-, wijk- of corporatienniveau, soms binnen de structuur van de corporatie, soms extern

● 2. Categorale organisaties

- a) op basis van persoonlijke kenmerken zoals leeftijd, ras, sexe, handicap etc.
- b) op basis van woon-/leefvorm: woon-groepen, aanleunwoningen of serviceflats etc.

● 3. Niet-georganiseerde, waaronder een grote groep niet-koopkrachtige huurders en woningzoekenden.

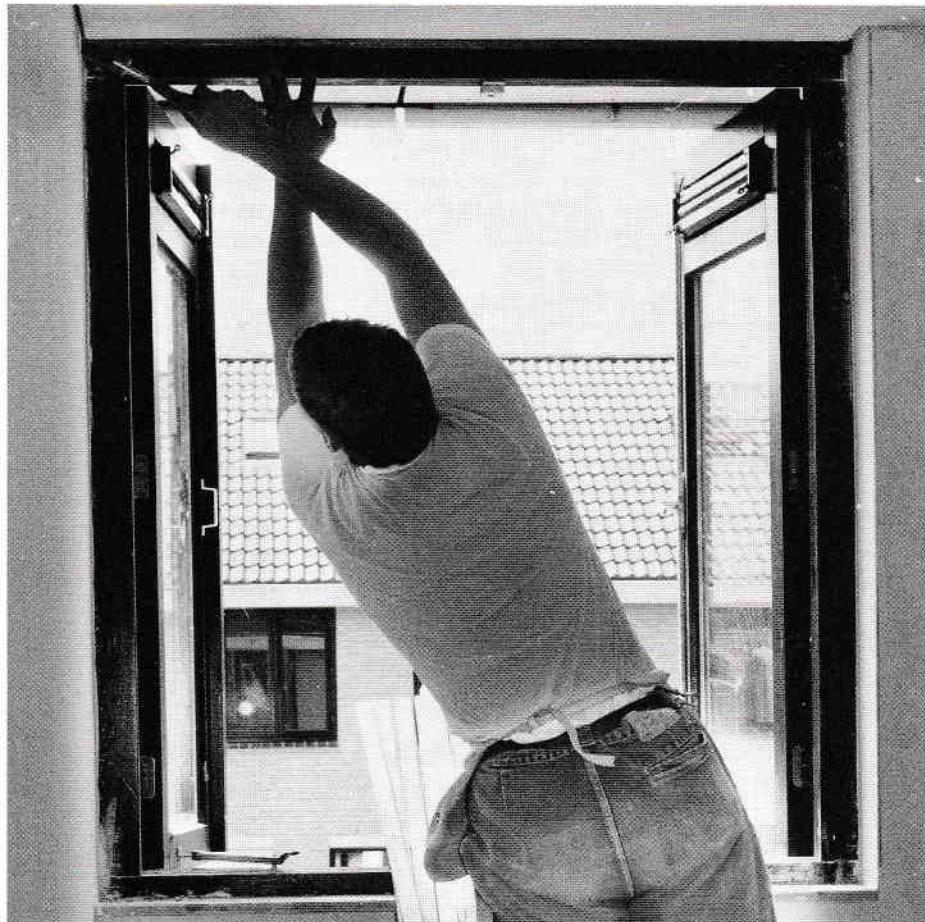
Voor corporaties vormen al deze organisaties vertegenwoordigers van hun diverse 'klantgroepen'. Bewonersorganisaties kiezen daarnaast nogal eens verschillende principiële posities t.o.v. corporaties. Wederom een aantal mogelijkheden:

● 1. De bewonersorganisatie bemoeit zich niet met de corporatie en woningbeheer, waarbij nog een tweede mogelijkheid is:

- a) de bewonersorganisatie kiest voor de confrontatie met de corporatie vanuit de structurele positie in de projectgroep of het WOB. Woningbeheer is dan geen apart deel van de activiteiten en resultaten worden via (politieke) druk afdwingen.
- b) de bewonersorganisatie laat het beheer van de woningen over aan huurdersgroepen, al of niet binnen de structuur van de corporatie.

● 2. De bewonersorganisatie richt zich ook op corporatie en woningbeheer, wederom met twee opties:

- a) de bewonersorganisatie beperkt zich tot overkoepelende problemen en levert faciliteiten en ondersteuning aan zelfstandige huurdersverenigingen binnen het federatief verband van de bewonersorganisatie
- b) de bewonersorganisatie past huurdersbelangen en woningbeheer in een inte-

graal beheerbeleid, alle verschillende belangen krijgen daarin hun deel. Corporatie en gemeente als gesprekspartners in het WOB.

Een probleem dat dwars door deze modellen heen gaat is dan van de schaal. Sommige problemen spelen op complexniveau, andere juist weer op wijk- of stadsdeelniveau. Soms zijn (bijna) alle huurwoningen in een wijk in handen van één corporatie, dan weer is er sprake van meerdere verhuurders.

Voor corporaties kan het zo nogal verschillen met wie contacten worden gelegd en wie de partner aan bewonerszijde is.

Het is deze verscheidenheid en de open situatie die is ontstaan in de formele positie van bewonersorganisaties die zijn terug te vinden in de evaluaties van bestaande convenanten en de onderhandelingen rond nieuwe convenanten. De vanzelf-sprekendheid van de bewonersorganisatie als brede vertegenwoordiger is verdwenen. Aan de bewonersorganisatie wordt de vraag gesteld welke belangen ze wil vertegenwoordigen, op welke wijze en op welk schaalniveau. Afhankelijk van deze 'zelfdefinitie' willen corporaties dan afspraken maken over rechten en plichten per niveau en/of onderwerp.

Voor bewonersorganisaties betekent dit een kritisch zelfonderzoek waarbij ook fundamentele keuzes gemaakt moeten worden.

Als voorbeeld kan hier de houding t.a.v. de huursombenadering worden gegeven. Het is voor te stellen dat er principieel wordt gekozen om geen uitspraken te doen over verschillende huurverhogingspercentages. Deels omdat uitspraken daarover door de achterban 'niet gepikt' worden en deels vanuit de opvatting dat differentiatie leidt tot verdeeldheid.

Een andere benadering is dat er nu wel vaak een onlogische relatie is tussen huurprijs en kwaliteit, ook in de ogen van bewoners.

Tegelijkertijd is 5,5% van f 300,- iets ander als 5,5% van f 580,-, terwijl dat vaak de huur is van grotere woningen die dan snel 'onbereikbaar' worden.

Een organisatie die kiest voor het ene of andere standpunt zal anders worden benaderd door de corporatie.

De komende twee jaar zullen bewonersorganisaties niet aan een aantal vragen rond woningbeheer kunnen ontkomen. Voor welke belangen komen we op? Op welk niveau doen we dat? Hoe ver gaan we met het nemen van verantwoordelijkheid? Pas als die vragen zijn beantwoord, als er een 'zelfdefinitie' is rond woningbeheer zal er een begin gemaakt kunnen worden met het beantwoorden van de vragen waarmee dit artikel begon.

Jaap Pleeging

Wijkbeheer is sterk in ontwikkeling in Rotterdam. Hier en daar verspreid over de stad worden zogenaamde bureaus wijkbeheer geopend. Op 1 april kreeg de deelgemeente Noord een dergelijke post. De Provenierswijk, ressorterend onder Noord, greep die gelegenheid aan om de kersverse beheercoördinator een cadeau aan te bieden. In geschenkverpakking werd een aantal anekdotes en gemeentelijke blunders in het kader van het dagelijks beheer van de wijk en het voorstel om alles wat kapot en vies is in de Provenierswijk in de eerste week van juni in één ruk te repareren of te reinigen gepresenteerd. De bliksemschoonmaak moet zijn beslag krijgen door een gezamenlijke inzet van bewoners en gemeentelijke diensten.

Met de actieweek in juni breit de Provenierswijk een vervolg aan het buurtpreventieproject waarmee in 1991 aan de weg getimmerd werd. Centraal in de buurtpreventie stond het leefbaar houden van de Provenierswijk. Enerzijds criminaliteitsbestrijding, anderzijds een beter en efficiënter beheer van de buitenruimte. Volgens Wilma Hagen, sinds een half jaar coördinator veiligheid in de Provenierswijk, is het één niet los te zien van het ander. "Een verpauperde straat trekt mensen aan die het niet zo nauw nemen met het normbesef. Het is daar kennelijk minder erg om een auto open te breken dan in een keurig net onderhouden wijkje. Gevoelens van onveiligheid hebben zeer sterk te maken met vervuiling. Mensen trekken zich terug in hun eigen woning, want die is tenminste schoon. Als dat een gegeven is, moet je je wijkbeheer afstemmen op de behoeften in de wijk. Op een pleintje dat intensief gebruikt wordt, voldoet twee keer vegen per week niet meer. Dan moet je bewoners activeren iets te doen, extra papierkorven laten plaatsen, de jeugd aanspreken op zijn gedrag en een andere inrichting kiezen als de huidige debet is aan de vervuiling."

Banale voorbeelden

In de actieweek moet de onvrede worden weggenomen over de manier waarop het wijkbeheer momenteel gestalte krijgt. Ter voorbereiding is er een inventarisatie onder gehouden met actieve bewoners. "Op de waslijst met klachten staan hele banale dingen", zegt Wilma lachend. "Lantaarnpaal 6 op het Baljuwplein bij voor-

Wijkbeheer Provenierswijk ACTIEWEEK

Bureau Wijkbeheer in Noord

nalen geven uit de eigen directe omgeving. Ze moeten zich beperken tot de begrippen heel en schoon en minder informant spelen waar het gaat om criminaliteit. Voor contactpersonen is dat ook een veiliger idee. Zo neem je misschien net de drempel weg waarop mensen besluiten wel of niet mee te doen. Je geeft ze een stukje bescherming."

Niet ja zeggen en nee doen

Naast het bedrijven van korttermijnpolitiek probeert de Provenierswijk ook te investeren in de toekomst. Elske: "We gaan onderhandelingen starten met gemeentelijke diensten. Laten ze maar eens precies vertellen wat hun mogelijkheden en onmogelijkheden zijn om binnen een gestelde termijn werkzaamheden uit te voeren. Niet 'ja' zeggen en 'nee' doen dus, want daar hebben we genoeg voorbeelden van." Wilma sluit aan: "Bewoners hoeven niet altijd begrip te hebben voor al die loketten en budgetten bij de gemeente. We hebben onze wensen neergelegd bij de beheercoördinator en de diensten moeten maar een uitspraak doen. We zijn altijd geneigd mee te denken in de problemen van beheerders. Er is echter voor gekozen om dat nu eens niet te doen. Het is van de gekke dat bewoners, bewonersorganisatie en de coördinator-veiligheid tijd en energie moeten steken in dingen die normaal behoren te lopen. Wijkbeheer moet zo geregeld zijn dat je er niet meer naar om hoeft te kijken. Gewoon je klacht kwijt kunnen op het goede adres en er zeker van zijn dat er iets gebeurt met je telefoontje. Anders word je snel moedeloos."

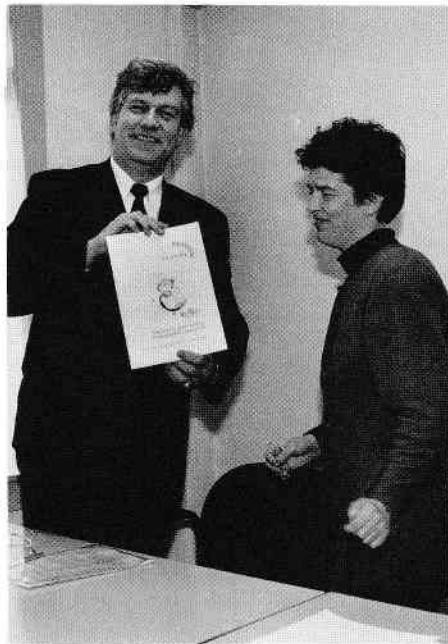
beeld wordt regelmatig kapotgegooid. Bewoners bellen, bellen en nog eens bellen, totdat op een dag er een hoogwerker uit Friesland arriveert met mensen uit Amsterdam erop. Alle lampen worden vervangen behalve nummer 6. Die stond niet op lijst. Bij navraag door bewoners bleek dat de hoogwerker op een heel ander plein moest zijn. In het pakket dat we aangeboden hebben aan de beheercoördinator komt iedere gemeentelijke dienst wel aan bod met zo'n verhaal. De bedoeling is om in één klap alle achterstallige dingen op te ruimen. Dan kunnen we met een verse start beginnen."

Straatcontactpersonen

In juni wordt er ook opnieuw gestart met zogenaamde straatcontactpersonen. Vanuit de buurtpreventiedachte werden zij al eerder geïntroduceerd. De Provenierswijk liep daarmee vooruit op het stedelijk experiment met straatcontactpersonen. Het aanvankelijke enthousiasme zette echter niet door. "We waren niet tevreden over hoe het werkte", geeft opbouwwerker Elske Geleedst toe. "Dus hebben we het even stilgelegd. Sommige contactpersonen kregen helemaal geen klachten van bewoners. In de hele aanpak van problemen duurde het op die manier extra lang." "Ze krijgen straks een beperktere taak", kijkt Wilma vooruit. "Ze moeten sig-

Burgerwacht

Die moedeloosheid heeft zich al geuit in geluiden als zou er een burgerwacht geformeerd worden in de Provenierswijk. "Een storm in een glas water", noemt Elske de éénmansactie. "Er hebben zich niet spontaan mensen aangemeld om mee te doen." "Toch is het een signaal", erkent Wilma. "Het houdt in dat je via de weg van samenwerking en geleidelijkheid resultaten moet neerzetten. Op straat laten zien wat je bereikt hebt. Met twee jaar praten en mooie plannen maken alleen kom je er niet. De actieweek mag bewijzen dat het anders kan. De bal ligt bij de wijkbeheerders."

Maaike Kraayenstein overhandigt het eerste exemplaar aan wethouder Pim Vermeulen

Kwaliteitspanel

"Geen zwartboekachtig gedoe"

Alles komt op tijd voor hem die wachten kan, beweerde schrijver en arts François Rabelais al in 1519. Meer dan vierenhalf eeuw later doen zijn vakbroeders in poliklinieken nog steeds een stevig beroep op het geduld van hun cliënten. Dit blijkt uit onderzoeksrapport 'Dan kun je maar beter je brood meenemen, Wachten in Rotterdam' dat op 24 maart jl. aan wethouder Pim Vermeulen werd overhandigd. Gevoel voor humor kan hem niet ontzegd worden, hij arriveerde tien minuten te laat...

Het kwaliteitspanel verkent in het verslag over wachten in Rotterdam de kwaliteit van de dienstverlening op het gebied van wachttijden, wachtruimtes en klantvriendelijkheid van het baliepersoneel bij 80 spreekuren. Verkend zijn spreekuren op afspraak en/of zogenaamde inloopsprekuren. Het accent lag op de spreekuren van de afdeling burgerzaken Stadhuis, districtskantoren van de dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid, het Bureau Verblijfsvergunningen Vreemdelingenpolitie, Buro's voor Rechtshulp, een woningbouwvereniging, huisartsen, tandartsen, Riaags, poliklinieken, bedrijfsverenigingen en Stichting Ziekenfonds Rotterdam.

Enkele uitkomsten

Uitgaande van een limiet van 15 minuten na het tijdstip van de afspraak is er sprake van lange wachttijden bij o.a. het Bureau Verblijfsvergunningen Vreemdelingenpolitie en 15 van de 14 poliklinieken. De privacy bij de balie laat bij de meeste instellingen te wensen over. Het panel is positief over de klantvriendelijkheid van het baliepersoneel. Daarentegen verbaast ze zich over het feit dat bij geen enkel uitlopend spreekuur het baliepersoneel op eigen initiatief informatie geeft over de duur en de oorzaak van de vertraging.

Het panel vond het opvallend dat er voor dit onderwerp weinig aandacht bestaat. Ze vermoedt dat dit komt omdat de meeste klanten, die slechts een enkele keer een wachtkamer van binnen zien, de eventuele uitloop en ander ongerief voor liefnemen. Waarschijnlijk doet ook de afhan-

kelijkheid menig wachtende klant in zijn lot schikken.

Het kwaliteitspanel wil nadrukkelijk meer zijn dan rapporteur. Gerard: "In ons rapport doen wij per bezochte instelling een aantal aanbevelingen. Na het verschijnen van het rapport gaan wij de dialoog aan en vragen we de instellingen wat ze daar concreet mee gaan doen. Het klinkt wat hoogdravend maar eigenlijk geven we de mensen een nieuw middel om macht te ontwikkelen.

Het is onze bedoeling om een landelijk netwerk op te zetten zodat we onderzoeksresultaten kunnen vergelijken.

Je hebt natuurlijk al cliëntenraden, maar daarin praat je altijd over het bedrijfsmanagement, terwijl wij willen uitgaan van wat mensen zelf ter sprake willen brengen."

Scepsis

Gerard is verbaasd over de sceptis die hij ontmoette: "Ik kreeg te horen dat ik nooit voldoende vrijwilligers zou vinden die dit naast hun vrijwilligerswerk zouden willen doen of bijvoorbeeld zelf op pad zouden willen gaan. Gelukkig bleek ook de bewering dat ze alleen in hun eigen onderwerpen geïnteresseerd zouden zijn onjuist. Een leuk en leerzaam facet van het panelwerk is het uitwisselen van ervaringen. Sommige mensen werden wat witjes om de neus toen ze met leden van de migrantenorganisatie meegingen en zagen hoe het er bij de vreemdelingendienst aan toe gaat."

Op korte termijn beginnen de voorbereidingen van een kwaliteitsverkenning naar bijzonder vervoer van ouderen, gehandicapten en schoolgaande kinderen naar aanleiding van de overgang van AAW-voorzieningen naar de gemeenten. Inmiddels heeft ook het opbouwwerk in de gemeenten Zoetermeer, Dordrecht, Leiden, Alphen aan de Rijn, Gouda en Den Haag te kennen gegeven geïnteresseerd te zijn in het opzetten van panels.

Op 25 mei bespreekt de raadscommissie een door het Rio en LPO ingediende offerte voor continuering van het project voor drie jaar.

Kwaliteitspanels, een instrument in samenlevingsactivivering en kwaliteitsontwikkeling.

Het Rio en het Landelijk Platform Opbouwwerk zetten het Kwaliteitspanel samen op volgens het franchise-model. Dit betekent dat het LPO (de franchisegever) contractueel deskundigheid op het gebied van kwaliteitsmeting, digitale verwerking, training en organisatiemodellen beschikbaar stelt, het gebruik van beeldmerk en huisstijl toestaat en zich garant stelt voor startsteun en voortgangsbewaking. Door deze overeenkomst verwerft de franchisenemer het exclusieve recht, binnen het in de overeenkomst omschreven gebied, als Panel Kwaliteitsontwikkeling op te treden. Het panel dient te kunnen rekenen op beroepsmatige ondersteuning van het reguliere opbouwwerk of een verwante voorziening ter plaatse. Een panel bestaat uit 18 personen en een onafhankelijke voorzitter. De leden zijn afkomstig uit zeer diverse organisatorische verbanden zoals: WAO-belangenorganisaties, bonden van ouderen, vakorganisaties, bewonersorganisaties, Comités Vrouwen in de bijstand, patiënten- en cliëntenorganisaties.

Ineke Bakker

Liever één tafel op de grond dan tien in de lucht

'Denkend aan beheer ..., zie ik een heleboel tafeltjes overal in de stad staan', schrijft Arnold Reijndorp. Hij baseert zijn reactie, naar mijn idee, teveel op vermeende veronderstellingen over zelfbeheer en integratie van de Denktank Wijkbeheer. Voor de Denktank is de wijk een schaalniveau waarop je allerlei zaken rond bijvoorbeeld veiligheid en vuilniszakken kunt regelen. Dat 'de wijk' weer zoals vroeger een integratiekader zou moeten worden, wordt niet door de Denktank beoogd en ook niet betoogd.

De uitgangspunten die de Denktank formuleerde waren de volgende drie:

1. Overheveling van alle bevoegdheden en budgetten op gebied van wijkbeheer naar deelgemeenten.
2. Bestuurlijke opzet en ambtelijke werkwijzen moeten een zo groot mogelijke actieve betrokkenheid van zoveel mogelijk bewoners en middenstanders bevorderen

én honoreren; mannen en vrouwen; allochtonen en autochtonen.

3. Ruimte voor ontwikkeling van projecten per wijk, op initiatief van bewonersorganisatie en anderen met goede ideeën.

Bovenstaande uitgangspunten suggereren niet dat bewoners zelf maar de bezem, de wapenstok of de snoeischaar moeten oppnemen. Er wordt daarentegen juist gepleit om aan het gemeentelijk wijkbeheer-budget van 150 miljoen nog 25 miljoen toe te voegen.

Goed beheer is er gewoon, ook voor de Denktank; wel moeten er mogelijkheden zijn voor mensen die iets willen om een bijdrage te leveren.

De praktijk laat zien dat je een vaste tafel op een vaste plek nodig hebt om structurele zaken te regelen en dat daarnaast veel losse projecten moeten worden opgezet soms aan verschillende tafeltjes: bij de balie van de corporatie, op woensdagmiddag op de buurtpleinen, op het spreekuur van de wijkonderhoudsploeg.

Tegen desintegratie.

Het los-vastverband van het wijkbeheer heeft het voordeel flexibel, wendbaar en slim te zijn. Het gevraagde van een té los organisatieverband is dat het wijkbeheer zo gefragmenteerd plaatsvindt dat de samenhang in de maatregelen ontbreekt. Daarom ben ik toch voor één tafel in de wijk. Eigenlijk liever geen ronde, want aan een ronde tafel moet altijd iedereen present zijn, anders vallen de gaten zo op. Ik pleit meer voor een stamtafel, je kunt er het nieuws lezen, je kunt er met zijn tweeën of drieën aan zitten, met vreemden èn bekenden.

Bij die laatsten hoort de bewonersorganisatie. Bewonersorganisaties hebben een vaste plek en een vaste positie die ze moeten houden en versterken door ook nieuwe groepen aan de stamtafel te introduceren. Voor zover mij bekend gebeurt dat momenteel. Waar de stadsvernieuwing overgaat in beheer richt de bewonersorganisatie zich minder op acties en meer op samenlevingsopbouw.

Volgens Reijndorp ziet de Denktank saamhorigheid en wijkgebondenheid als doelen van wijkbeheer. Hij vindt dat een ach-

WIJKBEHEER

In de vorige STEIGER (nr. 92/1) gaf Arnold Reijndorp een kritische reactie van de brochure 'Denkend aan beheer'.

Eén van zijn pijlen richtte zich tegen het idee dat de wijk als integratiekader zou kunnen dienen. Naast het Wijk Overleg Beheer, als rondetafel in de wijk, ziet Reijndorp 'een heleboel tafeltjes overal in de stad staan'.

Ineke Bakker, beheermanager in West, antwoordt. "Liever een tafel op de grond dan tien in de lucht." Ze houdt een pleidooi voor steun aan bewonersorganisaties die de omslag maken naar beheeractiviteiten. "Een woonlastenactie is makkelijker te voeren dan een actie om een buurtplein schoon, heel, bruikbaar en veilig te houden."

Sjaan Schaap en Petra van den Berg, opbouwwerksters in het Oude Westen, reageren in een samenspraak op vrijblijvendheid over bewonersorganisatie en wijk die ze in de vorige Steiger bespreken. "Zijn we nou ouderwets met onze ideeën over samenlevingsopbouw en de rol van de bewonersorganisatie daarin of gewoon ambitieus?"

Een alternatief scenario voor activering wordt aangeleverd door Eric de Ceuster, medewerker van de Bestuursdienst en Henk Huitink, medewerker van het Projectbureau Sociale Vernieuwing. De bewoner/stedeling als opdrachtgever van Gemeentewerken, aandeelhouder van de Roteb en handelaar in vuilniszakken. Tussenstap: een referendum over 2 maal in de week vuil ophalen.

Rein Boersma, medewerker van de Dienst Gemeentewerken, tenslotte rekent voor dat het aantal ambtenaren en bestuurders dat zich bezig houdt met beheer nog nooit zo hoog is geweest, en dat het budget dat in deze sector omgaat sinds 1980 met 10 à 30 % is afgangen. Gewoon meer geld dus voor veegprogramma's en wijkonderhoudsploegen zolang de burgers blijkens de Omnisbusenquête de stad vuil tot smerig vinden. Verder is een bedrijfsmatige aanpak geboden. Beheer is een vak, ingenieurs in de politiek!

terhaalde gedachte, dat vind ik ook. Maar helemaal toevallig is het ook niet dat er in het tijdperk van beheer nu weer meer aandacht is voor samenlevingsopbouw. En natuurlijk zijn er in dat kader verschillende problemen die om verschillende oplossingen vragen.

Bewonersorganisaties

Naar mijn idee zou het verkeerd zijn om voor alle problemen een aparte tafel in te richten. Een goede bewonersorganisatie weet gelijktijdig meerdere belangen te behartigen en waar dat niet meer lukt of kan valt hen dat niet te verwijten. Het 'gevecht' om het gebruik van collectieve ruimte levert nooit alleen maar winnaars

op, al zouden we wel naar zoveel mogelijk winst moeten streven. Bij dat streven kunnen bewonersorganisaties wel een steuntje in de rug gebruiken: een woonlastenactie is makkelijker te voeren dan een actie om een buurtplein schoon, heel, bruikbaar en veilig te houden.

Hoe meer mensen gaan roepen dat er losse tafeltjes moeten komen in de stad of wijksteunpunten, des te lastiger wordt de opgave van bewonersorganisaties om het wijkbeheer vorm te geven. Het lijkt me beter dat nieuwe ideeën over de organisatie van het wijkbeheer, zoals straatcontactpersonen, wijkpanels, geadopteerd worden door de bestaande bewonersorganisa-

ties en ondergebracht worden in de nu ontwikkelde netwerken.

Waar ik bang voor ben is dat juist alle nieuwe ontwikkelingen, hoewel goed bedoeld, fragmentatie en desintegratie zullen veroorzaken. Als dat gebeurt zijn we nog verder van huis.

Wijkbeheer is geen middel voor integratie; goed wijkbeheer is er gewoon; wie wil moet in het wijkbeheer kunnen participeren. Die participatie stelt eisen aan de aard van de bijdrage, maar ook aan die van de overheid, het maatschappelijk middenveld èn van de bewonersorganisaties.

Ineke Bakker

OPKLARING NA MAARTSE BUIEN (Samenspraak)

Op een zonnige ochtend, medio maart gaat de deur van de buurtwinkel in het Oude Westen hortend en stotend open. Dit als gevolg van de entree van een fiets met een jongedame. "Goedemorgen allemaal .... is er al voor me gebeld?...ik moet gelijk weer weg ... ben om 12.00 uur weer terug ... tot zo!"

"Peet, wacht effe, heb je de Steiger al gelezen?"

"Nee Sjaan, hoezo, je weet toch dat ik niet lees, alleen wanneer 't echt moet!..." "Nou 't is nu echt nodig!"

Twee dagen later, zelfde plek ander tijdstip en ....'t miezert.

Sjaan Schaap en Petra van den Berg hebben 2 uur vrijgemaakt omdat de laatste Steiger (met stukken van Arnold Reijndorp over de wijk en van Gerard de Kleijn over een wijksteunpunt) om een reactie schreeuwde uit de praktijk van een bewonersorganisatie.

Ouderwets of ambitieus

"Sjaan, denken wij nou zo ouderwets over samenlevingsopbouw en de plek van een bewonersorganisatie daarin, of hoe zit dat?"

"Peet, wij ouderwets. We zijn net 30 en bovendien corrigeert de praktijk ons nog ieder dag! Dus ouderwets, welnee, hooguit ambitieus".

"Volgens mij is de wijk een goeie territoriale eenheid om afspraken te maken over hoe je met elkaar en je omgeving omgaat. Bijvoorbeeld het uitgangspunt dat elke bewoner, ongeacht leeftijd, nationaliteit of sexe, rechten en plichten heeft. De taak van een bewonersorganisatie is o.a. om ervoor te zorgen dat niet het recht van de sterkste geldt en dit te bewaken

op verschillende niveaus, van portiek tot buurtniveau".

Perspectief

"Ja, da's makkelijker gezegd dan gedaan. Je moet wel eerst onderkennen dat zaken als anonimitet en individualisering door mensen verschillend ervaren en gewaardeerd worden. Iemand die aan de Westersingel woont en bijvoorbeeld Bedrijfskunde studeert, heeft andere perspectieven dan een alleenstaande vader met 2 kinderen die in de Gouvernestraat wonen. De

Sjaan Schaap (l) en Petra van den Berg

aanwezigheid van het Wijkpark (beheerd door vrijwilligers en dus schoner en veiliger), is voor die vader met kinderen een haast onmisbare voorziening. De student had misschien liever gehad dat Nijntown er 's avonds een terras kon exploiteren.

Als bewonersorganisatie zijn wij van mening dat een schoon en veilig wijkpark, gedragen door wijkbewoners, meer steun verdient dan een terras op worpafstand".

Kiezen

"Jawel, maar op basis waarvan maak jij dan de keus dat dat ene belang voor dat andere moet wijken... mmmmm...?"

"Dat is de vraag, de kern als het ware!"

"Met alleen een professionele houding kom je er dus niet.

Zo'n keus maak je niet alleen, maar op grond van een visie vooral vorm gegeven door actief betrokken bewoners. Die visie resulteert dan weer in een integrale aanpak waardoor de leefomstandigheden van bewoners positief beïnvloed worden. Zelfs van die student Bedrijfskunde van de Westersingel. Toch?

Zijn achtertuin grenst immers aan het Wijkpark. Ook hij heeft er belang bij dat het daar geen verzamelplek wordt van zwervers en junks, en dergelijke. Trouwens, heet die student van jou soms Ronald Maasstad? Joh, dan is-ie lid van onze tennisbaan in de Bajonetstraat!"

Moeizaam en kwetsbaar

"Maar we dwalen af. Effe terug naar die integrale aanpak. Centraal daarin staat de samenwerking. En dat is een moezaam en kwetsbaar proces, waar je tijd voor moet nemen. Korte termijn strategieën, als geïsoleerde werkwijze, zullen daarom uiteindelijk averechts werken. Werken aan samenlevingsopbouw en het daarmee vaststellen van de geldende waarden en normen van hoe je met elkaar en je omgeving omgaat in een wijk die dichtbevolkt is, kan alleen vormgegeven worden door een organisatie met wortels in die wijk, zowel qua geschiedenis als qua draagvlak en in dit geval is dat de bewonersorganisatie. Garanties voor de continuïteit en de kwaliteit van het werk dat verzet (moet) wordt (en) door bewonersorganisaties is waar wij voor pleiten."

Twee uur later.

"Zo dat zit er op, 'k ben benieuwd wat ze er van vinden. We staan gelukkig niet alleen in onze mening, de Provenierswijk en Bospolder hebben al iets laten horen.... maar goed ik ga weer aan 't werk..."

"Ja, ik ook, 'k moet nog even naar de Coolsestraat... dat overlastgeval weet je wel... ja en ik heb een vergadering van de Wijksportclub.. nou ik zie je...tot zo.."

Sjaan Schaap, Petra van den Berg

WIJKBEHEER IS EEN VAK

Er hebben zich nog nooit zoveel bestuurders en (hoog opgeleide) ambtenaren met het beheer van de buitenruimte bemoeid terwijl Rotterdam nog nooit zo weinig geld aan beheer en uitvoering van onderhoud heeft uitgegeven (10- tot 30% minder dan in 1980).

Rotterdam geeft circa 150-200 miljoen per jaar uit aan het onderhoud van de buitenruimte. Daarvan wordt grofweg 1/3 besteed aan schoon (vooral Roteb veegprogramma) en heel (vooral Wijkonderhoudsploegen en een beperkt deel van het overige onderhoud). Tweederde van het geld wordt besteed aan duurzame instandhouding van buitenruimtevoorzieningen. Dit onderhoud richt zich op de toekomst. Nu een onderhoudsinvestering doen zodat de voorziening weer tientallen jaren meekan (bijvoorbeeld een weg, riel etc.).

Als Rotterdam 200 miljoen heeft voor de buitenruimte, als 60% van de inwoners de stad vuil tot smerig vindt en als maar 6% van de inwoners (omnibus) zich ergert aan de (duurzame) kwaliteit van de infrastructuur, dan lijkt het antwoord simpel. Geef meer middelen uit aan school/heel en minder aan goed en duurzaam onderhoud. Maar zo'n keuze roept tegenkrachten op. Het blijkt dat elke bestuurder en ambtenaar dan opeens Calvijns bloed door de aderen voelt stromen: "De infrastructuur van de stad gaat ten gronde als er nog minder aan duurzame instandhouding wordt gedaan, en dat kunnen we onze kinderen en ons bedrijfsleven niet aandoen". Desondanks levert dit bestuurders bij verkiezingen geen Calvijns ongelijk op van de kiezers. In dit krachtenveld is het wijkbeheer geboren. Wijkbeheer niet als ideaal maar als de resultante van een krachterspel dat de oplossing moet bieden.

Wijkbeheerszienswijzen

De meningen over hoe wijkbeheer die oplossing kan bieden lopen uiteen. De één doet het af als zoethoudertje voor 'de wijk'. Maak maar duidelijk en acceptabel voor bewoners dat er met een goede samenwerking tussen bewoners, gemeente en corporaties beter wordt schoongemaakt en er minder wordt vervuild en vernield, zodat de uitkomst schone, hele en goed onderhouden woningen en buitenruimte is met tevreden wijkbewoners. Een ander denkt dat met wijkbeheer als start de hele wereld te beheersen valt. Begin met wonen en buitenruimte, vervolgens veiligheid, onderwijs, bedrijfsleven

en werkgelegenheid, de multiraciale samenleving en kunst en cultuur. Giet dit in een procedureel samenwerkings- en afhankelijkheidsmodel en de maakbare samenleving gloort wederom aan de horizon.

Een derde tenslotte denkt met wijkbeheer als communicatiemiddel de maatschappelijke onmacht van autoriteiten aan bewoners duidelijk te kunnen maken. De terugtredende gemeente kan en wil niet langer de alleen verantwoordelijkheid dragen voor openbare voorzieningen. Het proces wijkbeheer is in het leven geroepen om dit bij de gebruikers van die voorzieningen tussen de oren te krijgen en te houden. Lukt dit niet, dan wordt het belabberd wonen in Rotterdam.

Aanhangers van een mix van bovengenoemde drie benaderingen en vast nog wel een paar, houden zich zeer gemotiveerd met wijkbeheer bezig. Dit betekent dat wijkbeheer geen vak is. Er zijn geen deskundigen op het gebied van wijkbeheer behalve als je diegenen daaronder verstaat die een scala wijkbeheerszienswijzen kunnen opsommen.

Bedrijfskunde

Wat bedrijfskunde is voor het bedrijfsleven, is wijkbeheer voor politiek en samenleving. Mensen die er verstand van hebben zijn op alle vakmarkten een beetje thuis zodat ze alle processen kunnen overzien en de afhankelijkheden kunnen aangeven. Hierdoor hebben ze overzicht in het functioneren van het bedrijf zowel intern als in de samenleving en zijn zij als manager zeer aantrekkelijk. Trekken we de parallel naar de beheercoördinator, dan zou hij/zij alle processen in de wijk (de maatschappelijke, economische etc.) moeten overzien. Daarnaast zou hij tevens alle voor de wijk relevante bedrijfsprocessen van de gemeente moeten kennen. En tenslotte de onderlinge afhankelijkheden moeten kunnen voorstellen om deze bestuurlijk ter sturing voor te kunnen leggen.

Bij het wijkbeheer zijn we nog lang niet zo ver als in de bedrijfskunde; we hebben nog nauwelijks integrale theorievorming noch praktijkervaring, laat staan een vakgebied wijkbeheer. Zelfs de eigen bedrijfsprocessen van de gemeente zijn niet ondernomen en bekend, laat staan dat een beheercoördinator ze kan overzien. We zijn bezig zonder kennissturing. Dit leidt er al snel toe dat we maar wat doen.

Ondoorzichtige samenleving

Om dit te doorbreken komt bij mij al snel de volgende gedachte bovenlijven. Ik wilde dat de overheid net zulke goede thermometers had als het bedrijfsleven; winst betekent continuïteit, verlies leidt tot faillissement. Maar ja bestuurders en ambtelijk apparaat worden niet zo meedo-

genloos getemperatuurd en kiezers krijgen niet even medogenloos dividend of verlies op hun 'aandelen'. Dit maakt politiek en samenleving ondoorzichtig en houdt tegen dat er een tastbare noodzaak is om van wijkbeheer een serieus beleidsterrein en vakgebied te maken. Het zal dus nog wel een tijdje experimenteren blijven als we het maatschappelijk krachtenveld anoniem zijn werk laten doen.

Als één roepende een denktank wijkbeheer kan initiëren die vervolgens met een denkstuk komt dan moet het toch niet zo moeilijk zijn om op ideële basis een vervolg aan deze denktank te geven die:

- a. op z'n Rotterdams van wijkbeheer een bedrijfsmatig georiënteerd vakgebied maakt;
- b. hierover met het onderwijs in de clinch gaat;
- c. wijkbeheerders dit vak laat bijbrengen;
- d. bestuurders de mogelijkheid van inzichtelijke keuzes op wijkniveau biedt en
- e. iets verstandig vindt van al dan geen stedelijk beheer.

Elke slimme maar onmachtige individuele bestuurder, bewoner of professional zal dankbaar voor zo'n initiatief zijn.

En hoe krijgen we nou een schone, veilige, goed onderhouden buitenruimte? Geen woon er meer geld op een bedrijfsmatige wijze aan besteden, als het onderhoud van de buitenruimte tenminste een kernaak is en blijft van de overheid. Laat de 'Afweging Breder Kader'-discussie daarin helderheid scheppen. En misschien dat het bedrijfsmatiger werken van de diensten ook de gemeentelijke bedrijfsprocessen zichtbaar maakt. Dit alles zou al een grote ondersteuning voor het wijkbeheer betekenen.

Rein Boersma

Aandeelhouders, opdrachtgevers en handelaren in beheer

Winst voor allen

Goed beheer is er gewoon, zonder dat ik daarvoor moet bellen, schrijven, in de rij staan, of actie voeren, stelt Arnold Reijndorp in de vorige Steiger als eerste reactie op het werkstuk van de Denktank Beheer.

Hij heeft gedeeltelijk gelijk. Als wij met de tram willen, dan hoeven we gelukkig niet eerst zelf te duwen. Hij rijdt gewoon. Ook het beheer van het openbaar gebied gebeurt meestal gewoon. Van de f 81 mln op de begroting van Gemeentewerken voor beheer in niet-deelgemeentegebieden, is ongeveer f 27 mln voor klachten en onderhoud: "u belt, wij komen". De rest, dus ongeveer 67% van de activiteiten, gebeurt gewoon. "U belt nog niet, wij komen alvast".

Toch vinden veel Rotterdamers volgens de Omnibusenquête dat hun buurt vuiler is geworden. Dat brengt ons op de gedachte dat teveel "gewoon gebeurt".

Drie rollen

De klant, de consument is blijkbaar ontvreden. De Denktank Beheer stelt daar de burgers tegenover die als producent hun kennis van de wijk, relaties, tijd etc. in de aanbieding doen. Wij hopen dat menig buurtschoonmaakbedrijf succesvol wordt en tal van wijkpanels met gezag de staat van de buurt opmaken. Maar binnen de huidige verhoudingen tussen gemeentelijke diensten en burgers is de producentenrol beperkt.

Met behoud van de frisse Denktankgedachte dat, willen bewoners participeren, er voor hen winst te boeken moet zijn in het beheer, willen we daarom een stap verder gaan. De Denktank plaatst bewoners in drie posities: burger, consument, producent. We voegen er drie aan toe: die van opdrachtgever, aandeelhouder en handelaar. Uitgangspunt daarbij zijn de mondige stedelingen die, de lijn van Reijn-

dorp volgend, afhankelijk van tijd, plaats en levensfase de keuze maken om al dan niet te participeren.

De 'wijk' is voor het maken van die keuze niet het noodzakelijk integratiekader. In de tussenstappen op weg naar de nieuwe rollen is de wijk echter nog wel een bruikbare handelingseenheid.

WOP is top

Wij keren eerst terug naar de verhouding tussen klachtenonderhoud en planmatig onderhoud. Stel dat Gemeentewerken niets doet tenzij een bewoner belt (gewoon via een 06-04 nummer) met een klacht, of liever: een opdracht. 't Zal allemaal wat minder efficiënt zijn, vandaag een gat repareren in de 1e Rottewijkdwarsstraat en morgen terug komen want nu belt een andere bewoner over een kapotte bank. Daar staat echter tegenover dat twee burgers van Rotterdam op hun wenken zijn bediend door de overheid. Wij verwachten dat door zo'n aanpak met de bestaande middelen minder produktie wordt gemaakt, maar meer "gevraagde produktie".

Als tussenstap naar dit model van "burgers als opdrachtgever" pleiten wij voor een radicale uitbouw van de wijkonderhoudsploeg: d.w.z. uitbreiding van taken (ook GEB-palen rechtzetten, RET-huisjes herstellen e.d.), strikte handhaving van reactie-termijnen en een nog hechtere relatie met bellers, tippers en "oog op straat houders".

Aandeelhouders

Bij de ROTEB is zo'n opdrachtgeversrol voor burgers onmogelijk. "Meneer ROTEB, ik heb een volle vuilniszak, komt u hem halen". Dat wordt nijs. Maar meer zeggenschap over hoe en hoe vaak het huisvuil wordt opgehaald en tegen welke reinigingsheffing is wel mogelijk en nodig. Eens in de vier jaar een gemeenteraad kiezen is niet genoeg.

Waarom maken we van de ROTEB-vuilophaalhulpdienst geen zelfstandig bedrijf waarvan alle Rotterdamers die reinigsrecht betalen automatisch aandeelhouder zijn? In de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering wordt het bedrijfsbeleid vastgesteld. Het ene jaar zal de opkomst gering zijn en gaat alles z'n gangetje.

'n Ander jaar komen de aandeelhouders in groten getale op om mee te praten en te beslissen over de voorstellen van groene burgers om het gescheiden huisvuil op te halen in 7 fracties te splitsen. Bewoners uit de vooroorlogse wijken bepleiten 7x huisvuil ophalen per week waar de aandeelhouders verenigd in de lobby "reinigingsheffing omlaag, nu" weer fel op tegen zijn.

De gemeenteraad wordt ontlast en directe democratie krijgt een kans.

Als tussenstap op weg naar dit eindbeeld wordt bij de volgende (deel)raadsverkie-

zingen ook een referendum gehouden over het huisvuil ophalen. De huidige gemeenteraad stelt een klankbordgroep in om reële beleidsopties uit te werken. En anders doet het Rotterdams Overleg Bewonersorganisaties dat toch?

Huisvuilhandel

Hebben we eigenlijk wel een vuilophaal-dienst in de huidige vorm nodig? Ook met de burgers als aandeelhouders zal het nog veel tijd vergen voordat de ROTEB zo wendbaar is als een surfplank. Nu lijkt het meer op een mammoettanker. Een slanke, wendbare, slimme vuilophaalwijze is wel degelijk mogelijk. Een Rotterdams huishouden zet jaarlijks ongeveer 100 vuilniszakken op straat en betaalt f 205,- aan reinigingsheffing. Dat is dus f 2,- per zak.

Stel nu dat voortaan een zak f 5,- kost in de winkel. Wanneer je een volle zak bij het ROTEB-depot in de wijk inlevert krijg je f 4,- terug. De resterende f 1,- heeft de ROTEB nodig voor afvoer en verbranding. Je bespaart dan per jaar de helft op de reinigingsheffing. Maar het grootste voordeel is dat elke zak die zomaar op straat wordt gezet meteen door iemand wordt meegenomen om het retourtje te incasseren. Rotterdam wordt weer brandschoon. Elke handige meid biedt natuurlijk haar buurman aan om voor f 2,- die zak even weg te brengen, "samen delen", zo verdien je een surfplank bij elkaar.

Een tussenstap naar deze handel in huisvuil is de mogelijkheid om als straat korting te krijgen op de reinigingsheffing als het vuil bij elkaar wordt gezet op de hoek van de straat.

Calculatorende burgers

Goed beheer is er niet gewoon. Als dit voorjaar de resultaten van de Omnibusenquête weer bekend worden, hoeft niemand verbaasd te zijn als beheerproblemen bij Rotterdamers nog altijd met stip op de eerste plaats staan. Te lang is dit signaal uit de samenleving genegeerd. De Denktank bepleit dan ook terecht het scheppen van extra financiële ruimte. De Denktank zet naar onze smaak echter onvoldoende de lijn door om die ruimte optimaal te benutten, namelijk via het inspelen op individuele winstmotieven. Als bij een extra financiële impuls de homo economicus, de calculatorende burger, tot uitgangspunt wordt genomen, zal de opbrengst voor een schone en hele stad groter zijn. Bewoners als opdrachtgevers, aandeelhouders en handelaren; 't is even wennen, maar een reële optie in een individualiserende samenleving.

Eric de Ceuster

Oude Westen leert van buiten

De wijk als klaslokaal. Dat is het uitgangspunt van de Basis-educatie in het Oude Westen. Dit uitgangspunt is nu vastgelegd in het boekje 'Van buiten leren'. In een laatste poging om duidelijk te maken dat wijkgericht taalonderwijs serieus moet worden genomen en dat de extra inzet hiervoor moet worden beloond in de vorm van meer betaalde uren.

Vorig jaar kreeg de Basiseducatie in het Oude Westen 18 extra betaalde uren om het experiment met het wijkgerichte taalonderwijs verder te ontwikkelen en de ideeën hierover op papier te zetten. Met het boekje, dat volgende maand verschijnt en vervolgens naar politieke partijen en organisaties in de onderwijs- en welzijnssector wordt gestuurd, grijpt de Basiseducatie de kans aan om de buitenwacht van de waarde van haar wijkgerichte taalonderwijs te overtuigen. Tot nu toe is de Basiseducatie in het Oude Westen een vreemde eend in de bijt. Andere instellingen op het gebied van de basiseducatie concentreren zich voornamelijk op het lesgeven en minder of helemaal niet op de wijk waarin zij werkzaam zijn. De Basiseducatie Oude Westen heeft een andere visie. Dat maakt het boekje wel duidelijk. Met een heldere beschrijving van de geschiedenis, de bevolkingsopbouw en de ontwikkeling van het onderwijs in de wijk, weten de samenstellers de specifieke extra waarde van hun taalonderwijs aan te tonen. Door de verslagen van verschillende taalprojecten op te hangen aan persoonlijke ervaringen en taaluitingen van de cursisten, krijgt de lezer een levendig en kleurrijk beeld van het taalonderwijs in een even kleurrijke stadswijk.

Lesmateriaal uit de wijk

Want het taalonderwijs in Oude Westen is wijkgericht. Daar heeft de Basiseducatie bewust voor gekozen. Het taalonderwijs richt zich op wijkbewoners die het Nederlands onvoldoende beheersen om zich in de Nederlandse samenleving te reden. Het doel is niet op de eerste

plaats, zoals de politiek graag zou zien, deelnemers zo snel mogelijk klaar stomen voor een baan, maar vooral om het persoonlijk en maatschappelijk zelfvertrouwen van de cursist te versterken. Door aan te sluiten bij de dagelijkse ervaringen van wijkbewoners leert men volgens de Basiseducatie Oude Westen sneller de taal en leren de cursisten zich ook sneller te reden in hun leefwereld: de wijk. Door het lesmateriaal uit de eigen wijk te halen, kunnen de cursisten sneller leren communiceren met de eigen buren, de kinderen, de school en andere instellingen. Ze vinden zo makkelijker zelf de weg in de samenleving en raken uit hun maatschappelijk isolement. Op deze manier is volgens de samenstellers van het boekje dan al veel gewonnen.

Verder dan het leslokaal

De Basiseducatie Oude Westen werkt nauw samen met andere instellingen en projecten in de wijk die daardoor het taalonderwijs een meerwaarde geven. Dat betekent dat er verder wordt gekeken dan het leslokaal. Zo is er in het boekje te lezen over projecten waarbij de deelnemers onder andere schrijven in de buurtkrant, boeken halen bij de bibliotheek, een affiche drukken in de Taaldrukwerkplaats, leren zwemmen via een cursus, uit eigen gedichten lezen op een wijkontmoetingsdag of een volkstuintje gaan huren.

"Wanneer tweehonderd verschillende buurtbewoners binnen de Basiseducatie Oude Westen elkaar in lessen ontmoeten en in projecten leren samenwerken wordt daarmee het evenwicht in de wijk hersteld. Het is onderwijs waar het Oude Westen wat aan heeft", schrijven de samenstellers.

Gemengde lesgroepen

Dat de wijk er als geheel wel bij vaart is mooi meegenomen, maar het gaat uiteraard niet in de minste plaats om de deelnemers in de lesgroepen. Zij krijgen twee keer per week les in gemengde groepen. Mannen en vrouwen van allerlei nationaliteiten zitten door elkaar. Elkaar en de wijk leren kennen is voor de Basiseducatie belangrijker dan alleen de taal leren. Want taal is meer dan nul fouten in een dictee.

Taal betekent in de visie van Basiseducatie Oude Westen ook: overleggen, samenwerken, telefoneren, noteren, afspreken, lachen en discussiëren.

In het boek staan dan ook drie dagboekverslagen van een groot taalproject. Dat levert verschillende invalshoeken en soms juweeltjes van cursistenproza op. Waaronder deze: "Ik altijd werken. Nooit tijd voor mooie dingen. Ik weet ze niet te vinden. Geen tijd om te zoeken. Daarom school leuk en goed. Zonder dit leven niet leuk. Leer je niets, leer je geen Nederlands. Het is beter als je meer ziet dan je eigen thuis en werk."

Voor de onderwijskrachten betekent deze manier van werken dat zij tijd moeten hebben om samen met anderen in de wijk plannen en onderwijsprojecten te ontwikkelen. De extra verleende uren zijn volgens Basiseducatie Oude Westen noodzakelijk om door te gaan met wijkgericht taalonderwijs.

"Rotterdam heeft met wijkgerichte basiseducatie in het Oude Westen een koopje in huis," concluderen de samenstellers in het boekje. Ergens zal er dan toch wel een potje voor de 18 uur te vinden zijn?

Yvonne Koop

Scenario's voor stadsvernieuwing Slopen en herhuisvesten?

De afgelopen jaren zijn de bewonersorganisaties wat de stadsvernieuwing betreft nogal in het defensief geraakt. Op de zeer ingrijpende veranderingen werd vooral gereageerd vanuit het vasthouden aan de oorspronkelijke plannen. Helaas heeft dat de laatste tijd weinig opgeleverd. Bewonersorganisaties dreigen langzamerhand buiten spel te geraken.

Voor een 10-tal 'volkshuisvestingsdeskundigen' van bewonersorganisaties was deze constatering aanleiding om de koppen eens bij elkaar te steken. Kan er een nieuwe inzet voor bewonersorganisaties geformuleerd worden, was daarbij de vraag. Besloten werd om de stadsvernieuwing in de vorm van een studie-project weer eens onder de loep te nemen: de oorspronkelijke plannen, de veranderde omstandigheden, de positie van de wijken op dit moment en verschillende toekomstscenario's. De analyse wordt gedaan per stadsdeel, Noord-Oost, West en Zuid en is op dit moment nog in volle gang. Toch wordt hier geprobeerd een eerste indruk van werkwijze en mogelijke resultaten te geven.

Veranderingen

Bij de aanvang van de stadsvernieuwing werd uitgegaan van het veelbesproken 'bouwen voor de buurt'. De doelgroep vormden: de inwoners van de wijk, ook (of vooral) die met de laagste inkomen. Het kwaliteitsniveau werd vastgesteld op renovatie of nieuwbouw. De beschikbare middelen waren in principe 'oneindig', wat het ene jaar niet gehaald werd, kon in het volgende jaar. Gaandeweg moest alles 'af': na de eerste ring kwamen de tweede, de derde en de vierde ring. Op dit moment zijn de middelen uiterst eindig: het stadsvernieuwingfonds droogt op tussen nu en 2005.

Ook passen kwaliteitsniveau en doelgroep niet meer op elkaar. De aanvankshuren van de renovatie en de nieuwbouw zijn te hoog voor de laagste inkomen. De beperking van de middelen leidde vooral tot uitstel van projecten, niet tot vermindering van het aantal. Ook het kwaliteitsniveau werd gehandhaafd en zelfs iets hoger: renovatie is door veel corporaties omgezet in sloop/nieuwbouw. Hoe zal het de verschillende doelgroepen vergaan? Tijd voor enkele scenario's.

Scenario's

De meest recent afgesproken stadsvernieuwingssplanning (P&A 9) vormt het eerste scenario, het 'ogen dicht'-scenario.

houdens met een laag inkomen die een woning nodig hebben. Als die huishoudens ook in niet andere stadsdelen terecht kunnen, zouden een aantal projecten, vooral die na 1996, wel eens helemaal niet meer door kunnen gaan, wat weer gevolgen heeft voor de kwaliteit.

Maar, zal gezegd worden, er worden toch door de gemeente afspraken gemaakt met de corporaties over de hoeveelheden goede en bereikbare woningen. Bijvoorbeeld dat als een corporatie een betaalbare woning sloopt er ergens anders in het bezit een woning goed & bereikbaar moet worden gemaakt. Hiervoor kan het tweede scenario opgesteld worden: het 'sleutelscenario'.

Een gevolg van dit scenario kan bijvoorbeeld zijn dat (illustratie uit Zuid), dat vooroorlogse woningen van zeer slechte kwaliteit met veel inspanning en middelen goed & bereikbaar moeten worden gemaakt, omdat een corporatie nu eenmaal veel dure woningen heeft, terwijl ergens anders een makkelijker te renoveren naoorlogse woning wordt gesloopt omdat die corporatie veel goedkope woningen heeft.

Er kunnen nog veel meer van deze scenario's bedacht worden. Bijvoorbeeld een aantal waarin maar de helft van het geplande aantal nieuwe woningen gebouwd wordt, maar dan wel voor een lage huur. Welke gevolgen heeft dat? Of een scenario waarbij alleen de slechtste gebieden aangepakt worden, of een scenario gericht op behoud van zoveel mogelijk goedkope en enigszins redelijke woningen.

Bij elk scenario hoort vervolgens een hele lijst van mogelijke oplossingsrichtingen,

Vrije vestiging en etnische registratie

Op de studiedag 'Vreemdelingen in de volkshuisvesting' pleitte directeur Rabbae van het Nederlands Centrum Buitenlanders voor herinvoering van het spreidingsbeleid. Wethouder Vermeulen meldde hier faliekant tegen te zijn. "Als ik migranten de toegang tot een bepaalde wijk moet ontzeggen vanwege hun afkomst, ben ik weg". Betreft het twee onverenigbare meningen of is dit slechts schijn?

Op 5 februari vond in congrescentrum Engels de studiedag 'Vreemdelingen in de volkshuisvesting' plaats. Deze studiedag werd georganiseerd door de Werkgroep '2 duizend, het Nederlands Instituut voor Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting (NIROV) en het Gemeentelijke Woningbedrijf Rotterdam.

In de uitnodiging voor de studiedag werd aangekondigd dat de dag in het teken zou staan van de toenemende druk op de woningmarkt. De organisatoren verwachten dat grote groepen buitenlanders zich op de woningmarkt zullen gaan aandienen met het oog op de Europese eenwording. Om inzicht te krijgen in deze problematiek werd ook een aantal buitenlandse beleidsvormen (Brits en Frans) gepresenteerd. Tijdens de dag zelf bleek de discussie echter met name te gaan over spreiding en registratie van migranten.

Het spreidingsbeleid

Hét item op de studiedag bleek toch vooral het 'spreidingsbeleid' te zijn. Mohammed Rabbae, directeur van het Nederlands Centrum Buitenlanders pleitte in zijn inleiding, in de deelsessie 'woonruimteverdeling en integratie' voor het opnieuw invoeren van het spreidingsbeleid. De bestaande concentraties van migranten in de wijken hebben naar zijn mening naast voordelen, zoals sociale netwerken, emancipatie en specifieke voorzieningen, ook wel degelijk nadelen. Vandaar dat hij pleitte voor het toegankelijk maken van

alle wijken in de stad voor etnische minderheden. Hij verbond hieraan de volgende voorwaarden:

- Vrijwilligheid van de woningzoekende staat voorop;
- Daarnaast moet een dergelijk spreidingsbeleid gezien worden als een 'inhaalprogramma': een ieder die in een achterstandpositie verkeert (allochtonen en autochtonen) moet mogelijkheden krijgen in alle wijken van de stad;
- Hierbij mag géén sprake zijn van het afsluiten van wijken voor migranten;
- Een en ander dient een groot maatschappelijk draagvlak te hebben en in ieder geval ondersteund te worden door migrantenorganisaties, woningbouwcorporaties, bewonersorganisaties en gemeente.

Het spreidingsbeleid dat Rabbae pleitte is uiteraard niet hetzelfde als het beruchte Rotterdamse spreidingsbeleid van begin jaren zeventig, dat uiteindelijk verboden werd door de Kroon. Uitgangspunt van dit oude spreidingsbeleid was immers naast het openbreken van 'witte wijken', het sluiten van de concentratie-wijken. Was daar eenmaal het maximum percentage migranten gehaald, dan was de wijk vol. Een woningzoekende van buitenlandse afkomst kon dus niet in die wijk gaan wonen, uitsluitend vanwege zijn/haar afkomst. Dit spreidingsbeleid is nog steeds in strijd met wettelijke voorschriften en

kan als discriminatoir gekenschetst worden.

In het beleid dat Rabbae voorstaat mag echter geen sprake zijn van het afsluiten van wijken voor migranten en dienen de woonwensen van woningzoekenden centraal te staan.

Evenredigheid

Een dergelijk beleid, gericht op de keuzevrijheid van woningzoekenden staat ook de gemeente Rotterdam voor. Eind vorig jaar bracht de Dienst Stedebouw en Volkshuisvesting de 'Rapportage facetbeleid migranten' uit. Het Rotterdamse beleid is erop gericht blokkades weg te nemen en migranten meer mogelijkheden te bieden. Uit onderzoek blijkt namelijk dat migranten niet of nauwelijks in de buitenwijken (met name de vierderingswijken) terecht komen, ondanks hun voorkeur voor deze wijken. Uitgangspunt van dit beleid is het principe van 'toegankelijkheid en evenredigheid'. Dit principe is tevens uitgangspunt van het landelijk minderhedenbeleid. Op de woningmarkt houdt dit het volgende in: als het woningzoekendenbestand van een bepaalde corporatie voor 20% uit migranten bestaat, dient ook 20% van de toewijzingen aan migranten te geschieden. Deze afspraak is ook opgenomen in de Raamovereenkomst Woonruimteverdeling die zeer onlangs werd ondertekend door de gemeente Rotterdam en de Federatie van Rotterdamse Woningbouwcorporaties. Deze stedelijke bepaling wordt op corporatie-niveau geconcretiseerd in bi-laterale prestatieafspraken tussen gemeente en corporatie.

Vergroting keuzevrijheid

Deze prestatieafspraken proberen een evenredige woningtoewijzing aan migranten te bewerkstelligen. Wijkvoorkeur van de woningzoekenden speelt hierin een grote rol. Het lijkt echter niet opportuun een beleid dat gelijke kansen wil bieden te scharen onder de term spreidingsbeleid, zoals Rabbae doet. De term spreidingsbeleid wordt nog steeds geassocieerd met een beleid dat mensen dwingt. Terecht ook dat Vermeulen meldde tegenstander te zijn van herinvoering van het spreidingsbeleid. In een column van Vermeulen in 'NG gemeentelijk magazine' van 20 maart jongstleden verwoordde hij dit als volgt: "Ik ben faliekant tegen het alleen al in de mond nemen van dat woord". Door het gebruik van deze term werd op de studiedag een tegenstelling gecreëerd tussen Vermeulen en Rabbae, terwijl beiden een zelfde beleid -vergroting van de keuzevrijheid- voor ogen hadden.

Kwalitatieve en kwantitatieve doelen

Naar aanleiding van de discussie over het toegankelijk maken van 'witte wijken'

vervolg Slopen en herhuisvesten

zoals: andere manieren om subsidiegelden in te zetten, samenwerking tussen corporaties, verandering van bepaalde regels, herverdeling van produktie enz.

Resultaten

Dit soort scenario's zijn vooral bedoeld als een hulpmiddel. Door ermee te werken krijgen we opnieuw inzicht in de aard, omvang en plaats van de stadsvernieuwingsopgave. Plannen kunnen makkelijker op hun gevolgen voor de rest van

de stad bekeken worden. Zo kan een discussie over renovatie of nieuwbouw in een wijk opeens in een heel ander daglicht komen te staan.

Zodra het één en ander verder uitgewerkt is zal het ROB de nodige discussie-bijeenkomsten organiseren, al dan niet gecombineerd met besprekking van het aankomende Bouw- en Investeringsprogramma 93-96. Wellicht dat daarop dan al een verrassende reactie kan worden gegeven?

voor migranten kwam onder meer naar voren dat er behalve kwantitatieve ook kwalitatieve doelen gesteld moeten worden. Voorkomen dient te worden dat migranten in de slechtste delen van het naoorlogse woningbestand terecht komen. Het RIW publiceerde onlangs het onderzoek 'Op hun plaats. Allochtonen en moeilijk verhuurbare woningcomplexen'. Ook Rotterdam werd in dit onderzoek betrokken. Van de zeven moeilijk verhuurbare woningcomplexen die in Rotterdam onderzocht werden, bleek er in zes een concentratie van allochtonen te bestaan. In de Rotterdamse prestatieafspraken dient dus terdege rekening gehouden te worden met de kwaliteit van de woning die aan buitenlandse woningzoekenden aangeboden wordt. Voorkomen dient te worden dat migranten in de slechtste woningen terecht komen uitsluitend omdat de corporatie het percentage dient te halen. Dit gevaar dreigt naar mijn mening tevens voor urgent woningzoekenden. Voor beide categorieën zou bepaald moeten worden dat het woningaanbod aan deze groep dient te bestaan uit een 'doorsnee van het bestand'.

Regionalisatie

Onlangs pleitte de Ontwikkelingsraad voor de Regio Rotterdam, ROTOR voor een meer evenwichtige aanwezigheid van allochtonen in de regio. In de nota wordt niet verder ingegaan op de manier waarop dit zou moeten geschieden. In de nota 'De nieuwe Rotterdammers' van de gemeente Rotterdam werd een jaar geleden al bepleit dat bij een regionaal woonruimteverdelingssysteem onderzocht zou moeten worden in hoeverre een dergelijk systeem voordeelen biedt aan

achterstandsgroepen. Momenteel wordt nagedacht over regionalisering van onder meer de woonruimteverdeling. Het lijkt van groot belang vroegtijdig aandacht te besteden aan het vergroten van de keuzemogelijkheden van allochtone woningzoekenden op de regionale woningmarkt en niet weer een discussie op te starten over spreiding van allochtonen, dit keer over de regio.

Etnische registratie

Om achterstanden op de woningmarkt op te kunnen heffen en gelijke kansen te creëren dient inzicht te worden verkregen in de positie van allochtonen op de woningmarkt en dienen barrières te worden opgespoord. Registratie van de etnische afkomst van woningzoekenden is daarbij onontbeerlijk. Registratie van dergelijke gegevens is een gevoelige kwestie. De noodzaak van registratie wordt echter steeds meer erkend, mits dit gebeurt onder zeer strenge voorwaarden betreffende de privacybescherming. Colin Hann van de Commission for Racial Equality meldde dat men in Engeland al jaren goede ervaringen heeft met etnische registratie.

Moniek Govers (Werkgoep '2 duizend) ging in haar inleiding tevens in op dit onderwerp. In Leeds, Groot-Brittannië, maakt men al sinds 1986 gebruik van etnische registratie om de positie van de verschillende groepen woningzoekenden in kaart te brengen. Door middel van onderzoek wordt achterhaald welke factoren debet zijn aan de achterstand. In Leeds zijn op grond hiervan afspraken met zowel kwalitatieve als kwantitatieve doelen gemaakt tussen gemeente en woningbouwcorporaties. Ieder jaar worden de resultaten bekeken en worden de doel-

stellingen bijgesteld. Dit alles gebeurt in nauw overleg met bewoners- en migrantenorganisaties. Deze werkwijze heeft duidelijk de positie van allochtonen verbeterd. Zo is het bouwbeleid veranderd, is de voorlichting verbeterd en zijn vooroordelen binnen corporaties verminderd.

Moniek Govers pleit dan ook voor invoering van etnische registratie in Nederland als hulpmiddel bij het analyseren van de positie van allochtonen en bij de verbetering van het beleid.

RADAR bracht eind vorig jaar een korte notitie uit over etnische registratie en woonruimteverdeling. Registratie van etnische gegevens wordt daarin bepleit. Wel wordt hieraan een groot aantal voorwaarden betreffende de privacy-bescherming verbonden. De registratie mag alleen als doel hebben het in kaart brengen en bestrijden van achterstanden van allochtonen op de woningmarkt. Volstaan kan dan worden met geaggregeerde bestanden (losgekoppeld van de individuele woningzoekende). RADAR bepleit het registreren van de geboorteplaats van de woningzoekende zelf en van diens ouders. De zogenaamde zelf-identificatie ('tot welke bevolkingsgroep rekent u zichzelf?') zou op termijn na nader onderzoek ingevoerd kunnen worden. Ook het kabinet besloot onlangs, onder meer op het terrein van de volkshuisvesting, gegevens over minderheidsgroepen te verstrekken op basis van geboorteland van personen en dat van hun ouders. Voor meer informatie wordt verwezen naar de publicaties van RADAR en van de Werkgroep '2duizend over etnische registratie'.

Etnische woningbouwverenigingen

Daags na de studiedag meldden kranten dat islamitische woningcorporaties op komst zijn. Meerdere deelnemers verwachten inderdaad dat, indien migranten een achterstandspositie blijven houden op de woningmarkt, men zijn toevlucht zal nemen tot eigen woningbouwverenigingen.

Het is echter allereerst van groot belang ervoor te zorgen dat migranten gelijke kansen krijgen op de woningmarkt en dat achterstanden worden weggenomen.

Voorkomen dient te worden dat uit nood etnische corporaties ontstaan. Mocht er alsnog behoefte bestaan aan dergelijke corporaties dan dient daar positief mee omgegaan te worden, mede gelet op de historische verzuiling ook binnen de corporatiewereld. Wellicht kunnen hierop vooruitlopend Britse ervaringen met etnische woningbouwverenigingen bestudeerd worden.

Maaikje Vaes

Kort nieuws

Presentatie Beloften ingelost?

Op 7 april jl presenteerden de onderzoekers J. Koopman en R. Lammerts van het NI-MO het onderzoeksrapport 'Beloften ingelost?' aan wethouder E. Hallensleben. Het lijvige rapport bevat een beschrijving en evaluatie van 12 sociale vernieuwingsprojecten met stip.

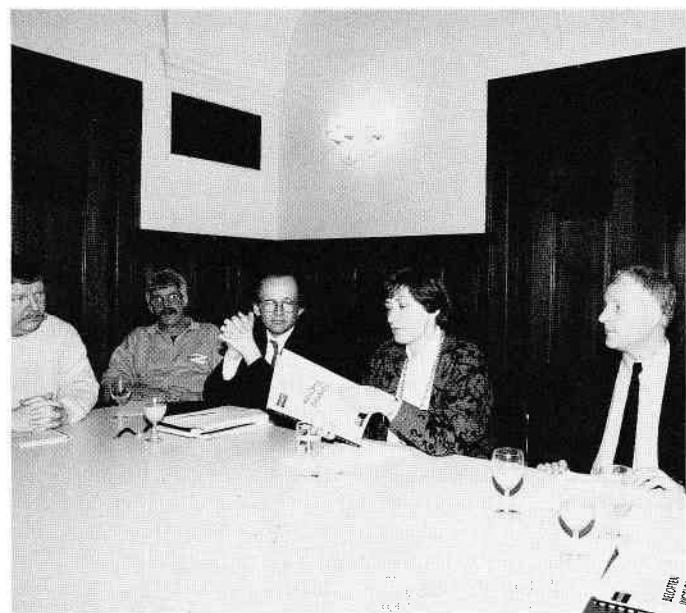
Op 7 december 1989 stelde de gemeenteraad eenmalig een bedrag beschikbaar voor initiatieven sociale vernieuwing. De raad nam daarmee de motie Hallensleben aan waarin werd voorgesteld om vier miljoen gulden beschikbaar te stellen 'voor initiatieven van onderop'.

Om voor honorering in aanmerking te komen, moesten de initiatieven achterstanden van mensen bestrijden, hun participatie aan de samenleving vergroten en bij het aanpakken van problemen samenhang en samenwerking bevorderen. Een initiatief moet kunnen rekenen op voldoende draagvlak, geen structurele financiering vergen en bovendien liefst van onderop komen. Om te voorkomen dat sociale vernieuwing slechts als nieuwe subsidietitel te boek zou komen te staan, is het loket bij het Projectbu-

reau Sociale vernieuwing inmiddels gesloten. Het onderzoeksrapport moet antwoord geven op de vragen: zijn de motieven van de aanvragers verwezenlijkt; is de samenwerking bevorderd; is de participatie toegenomen; wordt het initiatief overgenomen?

Geld te halen

Volgens de onderzoekers kan met recht worden gezegd dat de projecten met stip als geheel een impuls tot sociale vernieuwing vormen, maar valt er wel af te dingen op deze conclusie. Ze wijzen erop dat de initiatiefnemers in sommige gevallen een oud projectidee uit de kast hebben getrokken, toen bleek dat er eenmalig geld was te halen. Volgens de onderzoekers is dit niet erg omdat de ideeën anders in de kast waren blijven liggen bovendien ontstaat sociale vernieuwing volgens hen ook niet pas als de overheid met geld langskomt. Soms bleek ook dat projecten nog niet op gang waren gekomen toen de onderzoekers zich voor de eerste keer meldden. In het midden wordt gelaten of het onderzoek de prikkel was die de trein weer of alsnog in werking zette, maar feit is dat in die projecten inmiddels behoorlijke voortgang is geboekt. De onderzoekers vinden het niet vreemd dat in de projecten met stip vooral het maatschappelijk middenveld in combinatie met het actieve kader het voortouw heeft genomen. Zelfs voor professio-

nele organisaties waren de eisen niet mis.

Koopman en Lammerts komen tot de conclusie dat Rotterdam zou kunnen overwegen om, afhankelijk van de sociale ontwikkelingen in de stad, nog tenminste eenmaal een financiële impuls te geven. Binnen twee jaar na toegeping van de bijdrage zouden de initiatiefnemers kort moeten rapporteren, bijvoorbeeld op een speciaal daarvoor georganiseerde middag. Een dergelijke investering valt te rechtfraardigen omdat de inzet voor sociale vernieuwing is: nieuw voor oud. Zolang het nieuwe zijn bestaansrecht heeft aangetoond, zal het oude niet zonder meer overboord gezet kunnen worden. Het eenmalige karakter heeft als goede prikkel gewerkt. De twaalf projecten be-

helzen een werkgelegenheidsinitiatief, een wijkrestaurant, een schoonmaakbedrijf, etnisch ondernemerschap, zelfhulpnetwerk werkgelegenheid, sociaal wijkbeheer, Kunst Kids en Bikes, een woonomgevingsproject, een informatiebus-IHS, een zelforganisatie van migranten, sponsoring vrijwilligerswerk, en het proefproject kwaliteitspanels (zie elders in dit blad). Wethouder Hallensleben vroeg zich bij de overhandiging niet ontrect af of het opzetten van de twaalf projecten niet louter een uitbreiding betekende van het takenpakket de professionele organisaties. Op zich is zij daar niet op tegen maar ze vindt dat deze gang van zaken wel kritisch gevolgd moet worden, mogelijk via vervolgonderzoek.

Presentatiemiddag project 'Stadsvernieuwing op je hurken'

Al ongeveer anderhalf jaar loopt het project 'Stadsvernieuwing op je hurken'. Dit project probeert de mogelijkheden voor kinderen in hun (?) woonomgeving te verbeteren.

Kinderen wonen in Rotterdam. Veel kinderen, allerlei kinderen spelen ook in Rotterdam. Ze spelen niet alleen op de officieel ingerichte

kinderspelplaatsen, maar ook op straat, onderweg van school naar huis, van huis naar het zwembad of buurthuis.

Ze spelen ook op de stoep voor het huis, of achter het huis van buurkind of vriend (innetje). Kortom kinderen gebruiken de gehele woonomgeving.

De stedelijk buitenruimte is daarop niet afgestemd. Speelmogelijkheden zijn onbereikbaar of inadequaat, avontuur is onmogelijk, ontmoetingsplekken ontbreken. Dit wordt versterkt doordat architectuur en stedelijke ontwikkeling in de ban zijn van het grootse gebaar. De menselijke maat ontbreekt. Kinderen kunnen zich in zo'n stad steeds moeilijker verplaatsen, hun actieradius wordt bepaald door verkeersstromen en niet op hen afgestemde voorzieningen.

'Stadsvernieuwing op je hurken' (deelproject KIDS) wil bereiken dat in het totale ontwerp van de buitenruimte rekening met kinderen gehouden wordt, niet alleen door het plannen van hier en daar een (officiële) speelplek, maar door het integrale ontwerp af te stemmen op gebruik door kinderen. Daartoe is er binnen drie voorbeeldwijken een methodiek ontwikkeld voor een speelruimteplan. Deze methodiek lijkt goed bruikbaar gezien de

Witte tornado blijft doorrazen

Crooswijk is één van de wijken die sociale vernieuwing hoog in het vaandel heeft staan. En die de spreek 'geen woorden maar daden' kracht bijzet door het ene na het andere project voor een leefbare wijk met succes van start te laten gaan. Jongste loot aan de stam van het Wijkorgaan Crooswijk is het wijkschoonmaakbedrijf dat in oktober met haar activiteiten begon (zie Steiger 3, Witte tornado raast door Crooswijk). Een half jaar later kan projectleider Mies van Marrewijk vol trots melden dat het project in verschillende wijken navolging begint te krijgen.

Het tweede wijkschoonmaakbedrijf moet op 1 juli van start gaan en richt zich op de wijken Spangen en Bospolder/Tussendijken. GWR en Woningbouwvereniging De Combinatie zorgen dat er bij de start rond de duizend woningen zijn waar de schoonmakers aan de slag kunnen. De opzet is hetzelfde als in Crooswijk. In 300 woningen vindt een experiment plaats. Bewoners hoeven nog geen servicekosten te betalen. Mies: "De Combinatie ziet dit als een voorbeeldproject. Zij biedt de service voorlopig gratis aan."

In de Kop van Zuid moet het wijkschoonmaakbedrijf op 1 september van start gaan. Hier wordt het onderge-

bracht bij Kop van Zuid Diensten. Ook hier kan het idee uit Crooswijk naadloos worden overgenomen.

Werkervaring

Hoe dat in Oosterflank zal gaan, is nog niet precies bekend. De bewonersorganisatie is hier bezig met het oprichten van een wijkservicedienst. Dat doet ze in samenwerking met club-en buurthuizen en de Pameyerstichting die ex-psychiatrische patiënten helpt om zelfstandig te kunnen wonen en werken. Mies: "Het wijkschoonmaakbedrijf zou hierbij moeten worden aangehaakt. De bedoeling is dat het op 1 januari van start gaat, alhoewel we nog wel aan het onderhandelen zijn over het precieze karakter ervan. Wij leggen de nadruk op bedrijf, terwijl het de andere partijen om werkgelegenheid voor jongeren en ex-psychiatrische patiënten gaat. Dat hoeft elkaar niet te bijten, maar wij hebben dan liever een combinatie. Dus een bedrijf dat ook werkervaringsplaatsen aanbiedt of waar de mensen, als ze wat ervaring hebben opgedaan, naar kunnen doorstromen."

Verder voert Mies in het Nieuwe Westen en in de deelgemeente Noord gesprekken over de opzet van een wijkschoonmaakbedrijf.

positieve reacties van 'vakspecialisten'. Om toepassing te verwezenlijken organiseert de afdeling Consult een studiemiddag op woensdag 20 mei 1992, van 12.30 uur tot 17.30 uur in het Wijkgebouw Odeon, Gouvernestraat 64 in het Oude Westen, Rotterdam. Voor wie? De studiemiddag is bedoeld voor iedereen die binnen Rotterdam betrokken is bij inrichting en beheer van buitenruimte; (deel)gemeentelijke portefeuillehouders, (deel)raadsleden, beleidsambtenaren, werkers in het veld

van de beheerorganisatie, Recreatie Rotterdam, Ruimtelijke Ordening, Verkeer en Vervoer, Gemeentewerken, Politie, Bewonersorganisaties. Aanmelden kan alleen via een antwoordkaart, deelnamekosten bedragen f 35,00 per persoon. Bewonersorganisaties krijgen een informatiefolder met antwoordkaart toegestuurd. Voor verdere informatie en/of antwoordkaarten: Dienst Stedebouw + Volksvesting, sector Wonen, afdeling Consult. Telefoon 010 - 489.56.24

Portiekgesprekken

Dat het zo goed zou gaan lopen, had ze een half jaar geleden wel verwacht. "Anders was ik er niet aan begonnen. Maar ik wist niet hoe het zou gaan lopen, of het snel zou gaan of niet, of wijken er in geïnteresseerd zouden zijn, of het idee zou aanslaan, of bewonersorganisaties iets zien in deze manier om het schoonmaakprobleem aan te pakken of toch liever kiezen voor een andere manier van werken, bijvoorbeeld portiekgesprekken, of een combinatie van beiden. Verder was het ook afwachten hoe woningbouwverenigingen op het idee zouden reageren. Zij moeten tenslotte het werk leveren. Wat ons betrreft hoeven ze dat niet bij andere schoonmaakbedrijven weg te halen. Wij concurreren op kwaliteit. Voor het wijkschoonmaakbedrijf is er genoeg werk in nieuwbouw- en renovatieprojecten of bij woningen waarvoor mensen nog geen servicekosten betalen."

"Dat het werkt, bewijst het feit dat andere wijken het

idee van het schoonmaakbedrijf gaan overnemen. Wij concurreren met kwaliteit. Het wijkschoonmaakbedrijf is bekend in de wijk, er is een vestiging om de hoek, vast personeel en vaste tijdstippen waarop wordt schoongemaakt. In Crooswijk houden de mensen daar rekening mee: ze halen de matjes binnen en de vuilniszakken weg. Dat de bewoners enthousiast zijn merken we aan het feit dat de mensen er nu ook zelf voor gaan zorgen dat de portieken schoon blijven. De bedrijfsleidster maakt geld een rondje door de wijk: met eventuele klachten kunnen de mensen bij haar terecht. Als het op haar terrein ligt, handelt ze het zelf af of ze verwijst de mensen door naar de huismeesters. Zo vullen ze elkaar prima aan."

Yvonne Koop

**Kort
nieuws**

Aan het werk

Koningin Beatrix koos Rotterdam uit om haar verjaardag te vieren. Ze werd door talloze vrijwilligers getrakteerd op Cud-Hollandse spelen, een busrit dwars door de stad, bijna onder de voet gelopen door een enthousiaste menigte en toegezongen door 150.000 Rotterdammers.